Трибуна вільного українського слова на вільній американській землі

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації: "Svoboda", 81-83 Grand St., Jersey City 3, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237, 4-0807
УНС.: HEnderson 4-1016

РІК LXI. Ч. 211. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 2-го ЛИСТОПАДА 1954. П'ЯТЬ ЦЕНТІВ — FIVE CENTS JERSEY CITY and NEW YORK TUESDAY, NOVEMBER 2, 1954. No. 211. VOL. LXI

КОЛУМБІЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЗАКІНЧИВ СВЯТКУВАННЯ СВОГО 200-РІЧЧЯ

КІРК ЗАКЛИКАВ ДО ДУХОВОЇ ВОЛІ ДЛЯ ТРИВКОГО МИРУ ЛЮДСТВА; ВІДЗНАЧЕНО 48 ВИЗНАЧНИХ ОСІБ З-ЗА КОРДОНУ І В ЗДА ПОЧЕСНИМИ ДОКТОРАТАМИ

Ню Йорк, Н. Й. — Колумбійський університет у Ню Йорку закінчив святкування 200-річчя свого існування, під час яких відзначено 48 визначних осіб із закордону та в ЗДА. Церемонія закінчення відбулася в Катедрі св. Йоана, де зібралося 8,000 осіб, між ними й визначні гості з-за кордону, такі як англійська королева - мати Елисавета, канцлер Німеччини Конрад Аденауер, віце-президент Індії сер Салвепаллі Радгар Крішнан, головний суддя Найвищого Суду Ірл Воррен, амбасадор Ливану — Чарлз Габіб Малік, міністер закордонних справ Бельгії — Пол Генрі Спаак, генеральний секретар Об'єднаних Націй Даґ Ґаммершілд, генеральний секретар Організації Американських Держав—Альберто Лерас Камарґо та бувший кандидат на президента Адлей Стівенсон. Всі вони дістали почесні докторати від Колумбійського університету. Президент Колумбійського університету д-р Ґрейсон Л. Кірк виголосив святкову промову до 8,000 гостей, які виповнили Катедру св. Йоана. Президент Кірк у своїй промові закликав всі наукові інституції в цілому світі, щоб у своїй праці змагали до витворення духової волі, яка могла б принести людству тривкий мир. Королева-мати Елисавета дістала почесний докторат на самому кінці церемонії, бо вона найвизначніша особа, що була відзначена під час цього святкування. Англійський король 200 років тому, 1754 року, своєю грамотою відкрив був існування Колумбійського каледжу. Президент Кірк згадав у своїй промові, що королева-мати має вже почесні докторати визначних наукових заведень, бо вона заслуговує на те своїм характером та відвагою, яку вона виявила під час другої світової війни, стоячи поруч свого чоловіка — короля Юрія VI та підтримуючи на дусі свій геройський нарід. В промовах Кірка і інших промовців проявлялась думка про те, що наука повинна відзначуватися покорою в своїх осягах, але твердо повинна боронити права на волю наукового досліду. Звичайна людина повинна бачити, що вона така сама вартісна одиниця, як найвизначніші науковці — казав д-р Вебнер, головний промовець побіч д-ра Кірка на цій церемонії.

Не було отрути в харчі для віце-президента Ніксона

Сіетел, Вашингтон. — Віце-президент Ричард Ніксон і в неділю продовжував виборчу кампанію в стейті Вашингтон, заявивши, що вістки про затруєні харчі для нього — це звичайний жарт. Віце-президент замовив собі вечерю в готелі Бенджемін Френклін, і після того хтось телефонував, що харчі затруєні. Агенти взяли швайцарський сир, помідорову юшку, морожене і чай до аналізи, а для Ніксона приготовили іншу вечерю під наглядом поліційних агентів. Фахівці приватної лябораторії впродовж десятьох годин проводили аналізу харчів і заявили, що не знайшли жадних слідів отрути. Пресовий секретар Ніксона Вільям Клепфер заявив, що віце-президент не вірив, щоб хтось хотів його отруїти і назвав це все жартом. Сніданок для Ніксона приготовляли під наглядом директора готелю. Поліція не могла викрити, хто телефонував про те, що до вечері Ніксона вкинуто отрути.

Айзенгавер проти призначення окремого абасадора при Ватикані

Вашингтон. — Президент Айзенгавер відмовився скласти заяву, чи думає він призначити окремого амбасадора при Ватикані. На запит журналіста Айзенгавер відповів, що він у цій справі висловив свою думку під час виборчої кампанії, і тому просить цікавих прочитати цю його заяву з 1952 року. З заяви президента виходить, що він не змінив свого становища в цій справі. В 1952 році президент заявив через члена свого виборчого штабу Артура Ванденберґа, молодшого, що він ніколи не був прихильний тому, щоб ЗДА призначили окремого амбасадора до Ватикану. Поки він вирішив би цю справу, він мусів би шукати поради у всього американського народу, який має своїх заступників у Конґресі.

В літаковій катастрофі над Атлантиком згинули 42 особи

Квонсет Пойнт, Ровд Айленд. — Над Атлантиком у віддалі 400 миль на схід Балтімора загинув великий чотиромоторовий літак фльоти: 21 особа із обслуги та 21 пасажир. Цей літак ще в суботу ввечері подав вістку про своє пошкодження, і хоч кораблі і літаки негайно вирушили йому на ратунок, то до пізньої ночі з неділі на понеділок не вдалося знайти сліду того літака. Десятки літаків і різного типу кораблів пошукували за тим літаком цілу неділю і ввечері, бо погода була добра, і можна було навіть вночі продовжувати пошукування.

В АМЕРИЦІ

● **100,000 мешканців Ню Йорку** вітало Вільяма Тубмана, президента муринської республіки Ліберії під час паради по Бродвеї. Тубман сказав, що він не вірить у передбачення деяких людей, які твердять, що колись прийде такий час, коли провід у світі захопить якась інша раса. Президент Ліберії виїхав до стейту Джорджія, де народилась його мати, і там буде гостем губернатора Германа Толмаджа.

● **Посадник Ню Йорку**, Роберт Ваґнер, заявив у промові на зборах Конґресу Індустріяльних Організацій, що Нюйоркський стейт мусить вибрати демократичного губернатора. Дехто гадає, що сам Ваґнер буде в 1956 році кандидувати на президента ЗДА, якщо не захоче вдруге кандидувати Адлей Стівенсон.

● **Військовий суд** потвердив засуд капраля Клода Дж. Бечелора, але одночасно зменшив йому досмертне ув'язнення на 20 років. Вечелора засудили за те, що бувши в комуністичному полоні, він співпрацював із ворогом і знущався над американськими полоненими.

● **ЗДА приготовляють** програму допомоги острову Гаїті, який тяжко потерпів від гураґану „Гейзель". Між іншим, для потерпілих від гураґану вислано буде насіння, бо зливний дощ повимивав усе насіння, яке було в землі. Внаслідок цього гураґану 410 осіб згинули, 5,000 поранено, а 250 тисяч залишились без даху над головою.

● **Науковці Прінстонського університету, Ню Джерзі,** виступають проти політики відплатної акції атомовими бомбами, бо, мовляв, такий спосіб оборони був добрий тоді, коли ЗДА мали велику перевагу в атомовій зброї, а тепер, коли і Совєти мають більше атомових бомб, ЗДА повинні думати і про оборону.

1918 — ЛИСТОПАД — 1954

Тридцять і шість років тому, Першого Листопада 1918-го року, на ратуші старовинного українського города Львова вивішено синьо-жовтий український прапор а на мурах міста появилось повідомлення Української Центральної Ради „До населення міста Львова" про те, що „Волею Українського Народу утворилася на українських землях бувшої австро-угорської монархії Українська Держава". Рівночасно, в ніч на 1-го листопада, українці перебрали фактичну владу в місті Львові, який став столицею новоствореної Західньо-Української Держави, та на території всієї Західньої України. Вже того самого дня почались збройні сутички з поляками, які опісля розвинулись у затяжну українсько-польську війну. Західньо-Українська Держава, яка кілька місяців пізніше, актом з 22-го січня 1919 року, з'єдналась із Наддніпрянською Українською Народною Республікою та з іншими частинами українських територій в одну Соборну Українську Державу, не видержала багато разів переважаючого напору численних ворогів і не встоялась. Але актами Першого Листопада і 22-го Січня Український Нарід виявив свою волю та передрішив свою долю на майбутнє. Програна війна та поновна окупація України в нічому не змінили того факту і в нічому не змінює його те, чи сьогодні це передрішення хтонебудь визнає чи ні. Український нарід виявив свою волю та від того часу потверджує її своєю кров'ю і кров'ю тих, що намагаються її заперечити. Але кінцева перемога таки буде за Українським Народом, бо за ним Правда і дане йому Богом невід'ємне право жити вільним і незалежним життям. У такій вірі і з таким переконанням згадуємо сьогодні світлі Листопадові Роковини.

Фотокопія (поменшена) оригінального заклику Української Національної Ради „До населення міста Львова", якою 1-го листопада 1918-го року проголошено Українську Державу на західньо-українських землях. Фото взяте з альбому В. Борецького: „Любіть Україну".

МОСКВА ПРИЗНАЄ АКТИВНІСТЬ УКРАЇНСЬКОГО ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ

У зв'язку з п'ятиліттям відплати українських революціонерів ренеґатові Ярославу Галанові, совєтська пропаґанда роздмухує акцію „вшанування" і „возвеличування" запроданства, що його представником був цей московський вислужник. У пересиланнях станиславівського родіо з 21 жовтня ц. р. говориться, що комуністичні пропаґандисти влаштовують виставки творів Галана, готують літературно-мистецькі вечори, провадять бесіди на підприємствах, в установах, школах і клюбах. Відзначення дати 24 жовтня, коли Я. Галана зустріла заслужена доля, не є випадковим. Московські окупанти хочуть заохотити своїх прислужників до вірної служби, що, мовляв, буде належно оцінена і вшанована.

З цієї нагоди не зайвим буде пригадати, хто саме відплатив Я. Галанові за його юдину роботу. Московський журнал „Дружба Народів" у ч. 5-му за жовтень-листопад ц. р. містить рецензію Володимира Біляєва (зі Львова) на збірник статтей Юрія Смолича під назвою „Вороги людства і їхні наймити". Там знаходимо таку довідку: „Юрій Смолич, використовуючи факти відкритих судових процесів, що відбувалися над учасниками „Організації Українських Націоналістів" у Львові, Стрию, Дрогобичі і Чорткові, показує совєтському читачеві хижацьке обличчя одного з таких бандитів — Романа Стахура, що опустив свою сокиру на світлу голову Ярослава Галана".

Це, здається, перше офіційне совєтське свідчення про особу народного месника. (микос).

ПРЕДСТАВНИЦЯ ЗУАДК В СТЕЙТОВОМУ ПЕРЕСЕЛЕНЧОМУ КОМІТЕТІ

Згідно із закликом президента Айзенгавера про створення Стейтових Переселенчих Комітетів для кращого переведення акції переселення на основі нового іміґраційного закону, так званого Акту Допомоги Втікачам РРА 1953, губернатори стейтів почали організацію цих переселенчих комітетів. До таких переселенчих комітетів повинні увійти представники добровольчих переселенчих і допомогових аґенцій, в тому числі і ЗУАДК. ЗУАДК вже подавав про це до відома своїм відділам і представництвам в усіх важливіших місцевостях, щоб виделеґувати представника до Стейтових Переселенчих Комітетів. Дотепер відгукнулась Українська Американська Громада у Денвер у Стейті Колорадо і запропонувала на представника ЗУАДКомітету в Колорадській Стейтовій Переселенчій Комісії паню Саливон, народжену в Америці українку. Управа ЗУАДКомітету переслала цю пропозицію губернаторові Стейту Колорадо. Губернатор Торнтон вже визначив Переселенчу Комісію і до неї заіменував від ЗУАДКомітету паню Саливон. Крім цього, до цієї Комісії входять директори Стейтового Допомогового Департаменту, директор Стейтового Бюра Праці, представник Стейтового Департаменту Рільництва і представники інших допомогових організацій.

В ПРОЦЕСІ УКРАЇНСЬКОЇ СТЕЙТОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ В НЮ ДЖЕРЗІ

В половині жовтня відбулись в Нюарку наради представників відділів Українського Конґресового Комітету в справі створення стейтового Відділу УКК. У висліді нарад створено Тимчасовий Комітет, що має зайнятись, зглядно завершити підготову такого Відділу. Під час нарад виступали теж американські представники, між ними республіканський кандидат на сенатора, п. Кейс. На фотографії з цих нарад бачимо (від ліва): адв. Іван Романишин, проф. Лев Добрянський, голова УКК; Кліффорд Кейс, Мирон Леськів, головний організатор нарад, та п. Ю. Ревай, директор канцелярії УКК.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ ПОЧАЛИ МАСОВІ І ВРОЧИСТІ СВЯТКУВАННЯ ЛИСТОПАДОВИХ РОКОВИН

Численні Українські Громади в цій країні заповіли масові та врочисті святкування Листопадових Роковин у цьому році. Деякі громади, зокрема Ню Йорк, Нюарк, Филаделфія, Алентавн, Пітсфілд та інші вшанували ці роковини концертами й академіями вже в навечер'я, в неділю 31-го жовтня. Концертові святкування попереджувано церковними відправами та Панахидами за Героїв, що в цьому Листопадовому Зриві полягли за волю України. У відправах в Ню Йорку взяв участь, разом з численним духовенством, Преосвященний Єпископ Ніль Саварин з Едмонтону, а хвилюючу патріотичну проповідь виголосив Всч. о. д-р Михайло Ваврик. Ввечорі в залі школи Вашинґтона Ірвінґа, відбувся стараннями місцевого Комітету Об'єднаних Організацій — Філії УКК Святочний Концерт, з відповідною програмою. На концерті, між численними громадянами, був приявний і президент УНР на вигнанні, д-р Степан Витвицький, що був секретарем закордонних справ в уряді Західньо-Української Народної Республіки. Об'єднаний характер мали Листопадові Святкування в Нюарку, що відбулися стараннями Українського Центрального Комітету та Громадського Комітету Співпраці Організацій м. Нюарку. Ініціятором Листопадових Святкувань у Филаделфії був Відділ Об'єднання бувших Вояків Українців. Церковні відправи з нагоди Листопадових Роковин відбувалися в католицьких і православних церквах. Численні інші громади заповіли відповідні Листопадові Святкування в наступну та дальші неділі і суботи.

УКРАЇНСЬКИЙ АРҐУМЕНТ У ПЕРЕДВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ

Ню Йорк. — Обидві великі партії, Республіканська і Демократична, у своїй передвиборчій кампанії, зокрема призначеній для громадян українського походження, відповідно підкреслюють український арґумент, заявляючи, що їхні кандидати підтримують справу визволення України. В своїх передвиборчих зусиллях у стейті Ню Йорк, виступили минулої неділі в рямках українських радіопрограм голови країнських Відділів Стейтових Комітетів обидвох партій, Демократичної адв. Степан Ярема, і Республіканської адв. Михайло Пізнак. Адв. С. Ярема покликувався на останній виступ демократичного кандидата Аварела Гарримана на українській проти-переяславській маніфестації в Ню Йорку, під час якого Гарриман жалів поневолення українського народу Москвою та заявляв, що від волі всіх народів залежить мир у світі і як довго такої волі немає, так довго повинна бути американська визвольна політика. Адв. М. Пізнак від Республіканської партії дорікав п. Гарриманові, що він тільки тепер пригадав собі важку долю українського народу, як уже починав кандидувати, натомість не інтересувався нею тоді, як був американським амбасадором у Москві. Натомість — твердив п. Пізнак — республіканський кандидат, сен. Ірвінґ Айвс, уже два роки тому на українській маніфестації в Ню Йорку, твердив, що „підпольний рух в Україні є першою лінією оборони Америки", що „він є найбільшим і найсильнішим приятелем і союзником Америки", та що американська „максимальна допомога і найбільші зусилля для визволення українського народу репрезентуватимуть справжній дух Америки".

АДВ. В. СТЕК ОЧОЛЮЄ УКРАЇНСЬКИЙ ВІДДІЛ В ПОВІТОВОМУ ДЕМОКРАТИЧНОМУ КОМІТЕТІ

Ню Йорк. — Минулої суботи нюйоркський Повітовий Комітет Демократичної Партії повідомив про найменування місцевого адвоката Володимира Стека головою свого Українського Відділу. Заступниками голови найменовані Юрій Волинець, Микола Гаврилко, Іван Барстон, Данило Кольба, Микола Кізима, Андрій Турчин, Г. Полчій, М. Повп, І. Шемен та п-ні Іванна Бенцаль, як екзекутивна секретарка. Адв. В. Стек, партнер адвокатської фірми Барстон Волинець і Стек, відомий в Ню Йорку із своєї громадської активности.

ФРАНЦІЯ ПРИСТУПАЄ ДО РАТИФІКАЦІЇ ПАРИЗЬКИХ ПРОТОКОЛІВ

МЕНДЕС-ФРАНС ВИСТУПИТЬ ПЕРЕД ПАРЛЯМЕНТОМ ІЗ КАЛЕНДАРЕМ РАТИФІКАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ

Париж. — Осередок уваги французької публічної опінії звернений знову на справу Західньої Европейської Унії, яка — згідно з постановами Лондонської і Паризької конференції має заступити Европейську Оборонну Спільноту. Французький прем'єр Мендес-Франс має з'явитись у вівторок 2 листопада ц. р. перед парляментом, щоб зажадати від нього встановлення дати для генеральної парляментарної дебати над Паризькими протоколами включно з договором про Зарщину. В середу 3 листопада має зібратись парляментарна комісія для закордонних справ, щоб розпочати розгляд протоколів. Крім неї ті протоколи мусять перейти через парляментарні комісії для справ військових і фінансових. Мендес-Франс хоче, щоб генеральна ратифікаційна дебата розпочалась 10 грудня, маючи вже вислідж голосування на згаданих комісіях. Коли взяти під увагу, що потім договори мусять бути ратифіковані вищою палатою французького парляменту й дістати підпис президента — кінець ратифікаційної процедури Францією передбачується на лютий 1955 року. Приблизно у тому самому часі, а може ще швидше, Паризькі протоколи мають бути ратифіковані Італією. Переговори Мендес-Франса з іншими партіями про поширення бази його теперішньої коаліції йдуть вперед. Мендес-Франс хоче, щоб до його уряду вступило 6 соціялістів і таким чином міг виступати назовні, як речник поважної більшости парляменту. 10 й 11 листопада відбудеться конґрес соціялістичної партії, на якому остаточно буде вирішене її становище однаково до Паризьких протоколів, як і участи в уряді Мендес-Франса. Безпосередньо після того конґресу, 13-го листопада ц. р. Мендес-Франс виїде з Парижу до Вашинґтону для нарад у зв'язку з новою ситуацією після створення Західньої Европейської Унії та замирення в Індо-Китаї. Коли б Мендес-Франс приїхав до Америки з ґарандією, що французький парлямент ратифікує Паризькі протоколи, його позиція буде дуже сильна, а Франція вперше від довгих років почне втішатися знову повагою — коментують американські часописи.

Аденауер виказує забріхання Совєтів

Ню Йорк, Н. Й. — Канцлер Західньої Німеччини д-р Конрад Аденауер вилосив під час свого короткого перебування в ЗДА низку промов суто-політичного значення. На обіді, влаштованому в його честь американським Пресовим Клюбом, 78-літній канцлер ствердив, що треба змагати до наладнання взаємин із Совєтами, від згоди яких залежить об'єднання Німеччини, але при тому треба бути надзвичайно обережними й вічно мати на увазі небезпеку, що грозить від тих же Совєтів. Як доказ він вказав на минулотижневі вибори у Східній Німеччині, що були пародією демократії, не допустивши ніяких інших лист, поза комуністичною і ніякої можливости для опозиції. Проте комуністи в своїй крикливій пропаґанді славили ті вибори, як „найбільш демократичні". Тому, мовляв, коли остання нота Молотова говорить про „демократичні вибори" в цілій Німеччині, як засіб її об'єднання, треба мати на увазі, як большевики розуміють свою демократію. Аденауер навів при тому детально причини, чому 2,300,000 осіб втекли з східньої зони Німеччини на Захід. Знову ж під час своїх відвідин у кол. президента ЗДА Герберта Гувера, Аденауер підкреслив тісний і нерозривний зв'язок Німеччини з Заходом. Він славив заслуги Гувера для приєднання прихильности З'єдинених Держав до Німеччини вже після останньої війни, коли Гувер, на просьбу кол. през. Трумана, відвідав був Західню Німеччину у 1947 році і своїм звідомленням спонукав зміну економічної політики ЗДА супроти Західньої Німеччини. Аденауер запросив Гувера відвідати Німеччину. Той прийняв запрошення і від'їде до Німеччини 21 листопада. В неділю 31 жовтня на церемонії Колумбійського університету канцлер Аденауер дістав диплом почесного доктора, після чого безпосередньо від'їхав на летовище і відлетів до Европи.

Комуністи спричинили втрату пів більйона дол. для Англії

Лондон. — 44,000 портових робітників закінчили 28-денний страйк в Англії, який коштував країну $560 мільйонів. Останньої суботи вони рішили вернутися до праці в понеділок 1 листопада, прийнявши ті самі умовини працедавців, що їх ці останні запропонували були два тижні тому. Впродовж 4-ох тижнів страйк унерухомив 340 кораблів, включно з тими, з яких не можна було вивантажити привезених товарів. Страйк викликали були не юнії, а дикі страйкові комітети, опановані здебільша комуністами. Тому англійська преса таврує комуністів, як винуватців великих втрат, що їх зазнала держава, а в англійському парляменті зголошено вимогу, щоб уряд видав в цій справі окрему „книгу" з виявленням фактичної ролі комуністів в тому страйковому русі.

В СВІТІ

● **Західньо-берлінська міська рада** висловила недовір'я заступникові посадника д-рові Вальтерові Конрадові 75 голосами проти 0 при 35, що не голосували, за те, що він, як голова відділу здоров'я, відмовився видати одному фармацевтові дозвіл працювати за фахом тільки тому, що він — жид. Заступник посадника автоматично тратить своє становище.

● **У Будейовіцах на Чехословаччині** засуджено 7-ох осіб на смерть, а ще 4-ох — на в'язницю до 21 року. Їх обвинувачено в збройних нападах і саботажах, що мали на цілі відстрашувати населення від колгоспів.

● **У Парижі арештували** Розмарі Олеєр, колишню секретарку французької амбасади в Австралії, яку відкликано з тієї праці на підставі даних австралійської поліції, що вона займалася шпигунством на користь Совєтів. Між іншим вона мала інформувати совєтське посольство про транспорти зброї, що відходили до Індо-Китаю. Вона призналась, що була знайома з совєтським шпигуном Петровим, але заперечує, начебто давала йому інформації.

● **Пресовий референт** східньо-німецького міністерства закордонних справ, 23-річний Юрґен Шеєр, втік до Західнього Берліну і звернувся з просьбою признати йому право азилю. Він заявив, що його власна дружина донесла на нього комуністичній поліції, що він у розмовах з нею висловлювався зневажливо про комунізм.

● **Три японські китолові** компанії рішили вислати в найближчому році в північну частину Тихого океану тільки одну, замість двох, фльоту китолових кораблів, щоб не винищувати занадто китів.

СВОБОДА SVOBODA
український щоденник UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class mail Matter at the Post Office of Jersey City N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES.	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	5.25	One year	$10.00
На три місяці	2.75	Six months	5.25
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$12.00	One year	$12.00
На пів року	6.50	Six Months	6.50
На три місяці	3.50	Three months	3.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає і не зобов'язується повертати незамовлені матеріяли.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

СВІТЛІ РОКОВИНИ І СУМНА ДІЙСНІСТЬ

Славні українські роковини, що їх рік-річно згадуємо, стоять у великій протилежності до сумної дійсности, яку переживає український нарід. Відзначаємо статтями, доповідями, академіями і маніфестаціями роковини: Листопада, 22-го Січня, Крут, Здобуття Києва, Зимового Походу, влаштовуємо Свята Зброї, згадуємо роковини створення різних українських військових формацій, і при всіх цих річницях світлих подій та перемог маємо рівночасно страшну українську дійсність: тотальну неволю та безперервне народовбивство в найповнішому розумінні того поняття. В таких обставинах не тільки непоінформованому чужинцеві, але й кожному з нас насувається запит: чому? Чому, при всіх наших світлих перемогах, маємо суцільну поразку?

Відповідь на це вже можемо знайти в історії. Важливе тільки, щоб ми ту історію знали, і знали її не тільки із святочних промов та з пісень, але й з твердих фактів. Важливе, щоб ми цю історію пам'ятали і вміли робити з неї практичні висновки.

Це добре, що ми згадуємо і вшановуємо роковини великих і світлих подій нашої історії. Ці роковини — це світлі маяки, що не дають нам заблукати на темних бездоріжжях. У нашій утяжливій мандрівці до Великої Мети вони потрібні нам, як потрібна цілюща вода спрагненому мандрівникові в безкрайій пустелі. Бо хоч ці події заблисли тільки короткотривалою веселкою на захмареному від віків нашому історичному небосхилі, все ж таки вони дають надію та скріплюють нашу віру в ясне прийдешнє.

Наші брати на Рідній Землі не мають можливости відзначати Листопадових Роковин будь-якими зовнішніми виявами. У княжому українському Львові, з яким нерозривно зв'язані Листопадові Роковини і який є їх символом, патрулюють сьогодні озброєні до зубів відділи нового окупанта, а хмари насланих ним агентів жорстоко здавлюють кожний, навіть найменший, відгомін виявленої в Листопаді 1918-го року Волі. Не дзвонять дзвони на вежах українських святинь і безмежним смутком окутані на Личаківському і Янівському цвинтарях могили Тих, що життя своє за ту Волю віддали.

Тим більший обов'язок накладає ця сумна дійсність на нас, що живемо у вільному світі. Ми, маленька вільна частина великого поневоленого українського народу, повинні згадувати й вшановувати ці Світлі Роковини не тільки словами і піснями, але — в першу чергу — позитивними ділами, збільшеною жертвенністю та єдиномислієм між нами самими, бо тільки так можемо допомогти українському народові, щоб ці роковини повторилися і щоб після них вже ніколи не було сумної дійсности.

НЕ ЧАС НА РОЗМОВИ

Президент Айзенгавер і прем'єр Черчил зайняли однакове становище до нових совєтських пропозицій зустрічі і конференції представників чотирьох великодержав. Прем'єр Черчил і після нього президент Айзенгавер однаково заявили, що вони готові зустрітись і переговорювати з кожним, хто щиро бажає миру, але вони рівночасно вважають, що на такі розмови „тепер не час". Четвертий „великий", французький прем'єр Мендес-Франс, не зайнявши конкретного становища до тих совєтських пропозицій та прирікши зусилля для швидкої ратифікації останніх договорів у справі Німеччини, приобіцяв, одначе, „рівночасні" переговори з Москвою, ще поки договори про Німеччину „увійдуть у силу". Німецький канцлер Аденауер погоджується із становищем президента Айзенгавера і прем'єра Черчила.

З таким становищем, як це видно із пресових коментарів, погоджується й загальна опінія вільного світу. Совєтська пропозиція не має нічого спільного з миром. Це — тільки маневр, щоб знову порізнити Захід і, зокрема, щоб не допустити до здійснення Паризьких договорів, які зміцнять західню оборонну систему новим великим оборонним потенціялом Західньої Німеччини. Дотеперішня практика доказала, що всі розмови з Москвою були зайвою і шкідливою витратою часу. Не інакше буде і в майбутньому. З Москвою бо не тільки тепер, але взагалі не можна говорити.

В. Мудрий

ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

Перший день листопада 1918 р. належить до того роду історичних дат, що стають тим світлішими і тим величавішими, чим більше від них віддаляємося в часі. Чим дальша перспектива літ, тим ціннішою і тим дорожчою для нас стає ця вікопомна дата. Державність наша на Галицькій Землі закінчилась із княжою добою в половині 14-го століття. Ніякої іншої української змістом державности на цій землі не було саме до 1 листопада 1918 р. Цілі століття бездержавности, століття важкої боротьби за збереження нашого народного характеру тієї землі, 1848 рік, виховування в українському національному дусі не тільки української репрезентативної верстви, але й українських народних мас, поборювання політичного москвофільства, защеплювання української державницької ідеології — ось ці важливі етапи які мусіла пройти Галицька Земля, щоб остаточно крізь вогонь і бурі першої світової війни дійти до великого, переломового історичного чину — 1-го листопада 1918 р.

Перший Листопада — це віднова української державности на Галицькій Землі тій землі, що в другій половині 19-го століття стала осередком загальноукраїнського національно-культурного і взагалі обновленого національного життя. І галицька „Просвіта" і „Наукове Т-во ім. Шевченка" і „Українське Педагогічне Т-во" і навіть „Крайове" Т-во „Сільський Господар" і „Сокіл" і „Січі" і сокільські „Січі" і тисячі читалень „Просвіти" витискали свою незнищиму печать на все українське життя. Тому природним явищем було творення першої новочасної української військової формації в 1914 р., формації Українських Січових Стрільців. Ця формація була створена під гаслом боротьби за вільну, Українську Державу. Тому 1 листопад 1918 р. не прийшов непідготованим. Це не була стихійна хвиля, що прокотилась нагло і розплилась. Ні! Це був добре продуманий, підготований і що краще проведений у життя акт відновн старої українськоі галицької державности в новочасних формах.

Українська Галицька Армія, що закріплювала і боронила цю державність, була пройнята не спричиненою „дрілем" дисципліною, але виключно духом національної солідарности і окрилена фанатичною вірою в святу ідею визволення. Її шлях був великий, її переходи були трагічні: з-під Львова до Києва і до Одеси, звідси в „чотирикутник смерти", а звідти до табору Кожухова під Москвою, до польських таборів полонених, до німецького Яблонного в Чехословаччині. Політична доля Галицької Землі величаво почата 1 листопада 1918 р., завершена актом злуки 22 січня 1919 р. на Софійській Площі в Києві, знайшла свій формально-політичний епілог у політичних актах Варшавського договору, а далі Ризького договору і т. зв. рішення Ради Амбасадорів 14 березня 1923 р.

Дух українського населення в Галичині був непереможний. Весь його масив стояв на державних незалежницьких українських позиціях у найкритичніших для нього хвилинах. Тактика політичного будня була в різних середовищах різна, але непорушною і нічим не сплямленою була велика політична ідея визволення, ідея так світло зреалізована 1 листопада 1918 р. Ні на хвилину не перервалися відтоді аж до останніх днів геройські змагання нашого народу за листопадові ідеали.

Вони ніколи не перервуться ні на рідній землі ні між нами, розсіяними тепер по широкому світі. Вся краса і велич цього нашого, повного радощів, сліз і крови, історичного періоду, живе в нас Ми зобов'язані передати їх нашим наслідникам, передати вміло та гідно, передати як перлину, очищену від усяких таких чи інших тенденцій в насвітлюванні, передати як вимовний, історичний чин того щасливого покоління, якому довелося його здійснювати. Нехай листопадова печать, що знаменує духа і сучасних воїнів за визволення на рідних землях, стане нестертою у духовості і наших майбутніх поколінь поза рідною землею.

ЗНОВУ „БУРЖУАЗНІ НАЦІОНАЛІСТИ"

Правий куток другої сторінки московських газет, зокрема „Правди", як правило, відводиться для дуже важливих матеріялів, що з них совєтські і партійні апаратчики довідуються про чергові „ударні" кампанії і про ті пильні справи, яких „забувати не вільно". Якщо ж на цьому місці друкують критичні чи бібліографічні нотатки, то це треба сприймати, як певного роду гасло, що закликає згаданих апаратчиків до відповідної дії. В цьому сенсі цікаво розглянути і рецензію на останню книгу сатири й гумору Степана Олійника (Степан Олійник. Гумор і сатира. Державне видавництво художньої літератури. Київ, 1954.), що її надрукувала „Правда" на „головному місці" в числі з 20 жовтня ц. р., під назвою „Гостре сатиричне слово". Ціла рецензія пересипана похвалами для молодого автора, хоч його поетичний і сатиричний доробок можна назвати більше ніж скромним, і вже ніколи не можна порівнювати з творами заслужених майстрів цих жанрів, що ледве чи дочекаються такої „чести".

За що ж так прославляють молодого поета, називаючи його одним з улюбленіших поетів на Україні? Відповідь на це питання не тяжко знайти в другій частині рецензії, що ради неї вона тільки й написана. Московські можновладці помітили у молодого віршомаза не абиякий талант „брехопса" (це його власний новотвір), що розуміє в якому напрямку і як треба гавкати, щоб приподобатись хлібодавцям.

„Великої гостроти, — захвалює якийсь Іванов, — і мистецької сили досягає сатиричний талант Степана Олійника у віршах, присвячених викриттю імперіялістичних підпалювачів війни і їх підсобників — українських буржуазних націоналістів".

„Велика гострота" і „велика мистецька сила" московських пропаґандистів і їхніх підспівувачів з числа поневолених тубільців виявляється, як знаємо у звичайнісіньких вуличних лайках. Що більшу вправність у складанні таких лайок виявляють пропаґандисти, то більша їм заплата і більше їм чести від кремлівських господарів. Яку ж „велику гостроту" і „велику мистецьку силу" натрапили у віршах Степана Олійника? Про це рецензент „Правди" пише так: „В узагальненому сатиричному образі петлюрівця Макітри поет розкриває весь запроданський шлях українських буржуазних націоналістів. Вигнані совєтським народом з України, вони продаються всім імперіялістичним розвідкам, мріють знову сісти на шию українському народові Макітра позмінно стає то „паном", то „герром", то „сером" але незмінно терплять поразку всі спроби його господарів захопити Україну, і поет говорить:

„Ким він здохне, я не знаю,
Чи то „сером", чи то „паном",
Тільки знаю, утверджаю:
Здохне він за океаном!"

Що й казати — „велика мистецька сила"!

Треба думати, що і всі інші „сатири" Олійника шиті на цей самий копил. Крім нападів на петлюрівців, українських націоналістів, багато отруйної слини вилляв Олійник і на американців. Про це рецензент пише так:

„В книзі ми знаходимо дотепні і переконливі сатиричні малюнки так званого „американського способу життя".

Чого ж так захлинаються зі злости комуністичні пропаґандисти?

Про це вже доведеться сказати нам, взявши за зразок сатиричний вірш того ж таки Олійника під назвою „Брехопси", де під іншими іменами Олійник списав портрети з своїх колеґ — забріханих московських пропаґандистів. В цьому вірші Олійник наводить народну прикмету, що „пси виють не від доброго життя". Так, це в однаковій мірі відноситься до комуністичних брехопсів з Москви і до їхніх київських щенят.

(Микос)

В ОБОРОНІ ЛЬВОВА

Теперішнє перебування всіх українських земель під совєтською окупацією наставляє всю українську визвольну боротьбу лише проти Москви. У цій ситуації забувається про існування потенціяльної небезпеки від інших сусідів України, що зазіхають на різні частини української території, зокрема забувається про небезпеку від Польщі. Спричиняється до цього спільна з польським народом доля перебування під спільним ярмом. Проте небезпека від Польщі не минулася.

Можливо, що в самій Польщі люди тепер не думають категоріями польської націоналістичної думки, яка на всі землі, що їх колись завоювала була Польща, дивиться, як на землі польські, що повинні належати до Польщі. Варшавський професор, член сателітсько - польської делеґації до Об'єднаних Націй, який минулого року покинув своїх хлібодавців і просив в американської влади азилю, на зустрічі з своїми польськими земляками в Ню Йорку сказав приємну для них новину: поляки в Польщі, під совєтським режимом, уважають, що на випадок їхнього визволення не треба обтяжуватись на майбутнє знову „національними меншинами". У перекладі на актуальну політичну мову це означає відкинення польської тези, що Львів і Вильно — це польські міста і що вони повинні належати до Польщі! Проте вся польська еміґрація, без уваги на свою партійну чи таборову приналежність стоїть далі на становищі, що східні кордони прийдешньої Польщі, після скинення большевицького режиму, мусять бути кордонами з-перед 1 вересня 1939 року. Такою є підстава всієї закордонної політики польського еміґраційного центру, і вона залишається непорушною, без уваги на всі бурі та негоди, що потрясають тим центром, його президентом і його міністрами. І коли хтось твердить, що ось, напр., табір Міколайчика в ЗДА стоїть на іншому становищі, бо мовляв, Міколайчик, ідучи на співпрацю з урядом „народного фронту" у Варшаві визнав був Ялтинський договір, — то це тільки частинно відповідає правді, оскільки йшло про тодішню участь Міколайчика у варшавському сателітському уряді. В усіх деклямаціях про потребу польсько - українського порозуміння і спільного антиросійського фронту в часописах табору Міколайчика немає ані словечка про відмову від гасла — „Львув і Вільно", так само, як нема цього ні в одному іншому польському друкованому органі на еміґрації.

Що більше: польські розумні голоси, які відізвались були в цій справі у польській пресі, голоси про конечність відірватись від категорій політичної думки з часів шляхетської Польщі і Польщі з рр. 1919-39 (пригадаймо голосну статтю Лободовського в „Культурі"), не залишили ніякого сліду на політиці польських еміґраційних кіл. Поляки теж улаштовують свої Листопадові свята, але під гаслом польскости Львова, славлячи львівські „орлєнта", як зразки, що їх надалі треба наслідувати в боротьбі за приналежність Львова до Польщі! У тих святах приймають у Лондоні участь офіційні особи з польського центру й виголошують відповідні промови. У плятформі польського національного фронту, що її прийнято у висліді переведення консолідації під проводом ген. Сосновського, знову повторюється давню претенсію до Львова, як нібито органічної складової частини Польщі. На тому самому становищі стоїть і вся американсько - польська громада, з офіційною організацією „Польонія" у проводі. Треба з притиском ствердити, що спроби поведення розмов на тему можливостей змінити ту диковинну ситуацію й виключити в майбутньому повторення листопадових подій з 1918 року — перервались знову таки з вини польської сторони. Треба теж з притиском ствердити, що в переговорах між різними польськими партіями і групами про згадану плятформу — як одну з перших точок спільних для всіх тих партій і груп, точок, що не викликали сумнівів і суперечок, була точка про польські претенсії до Львова і „кресів".

Помилився б теж той, хто думав би, що ці польські претенсії є чисто теоретичні, що це просто деклямації у святкові дні. Активність польського закордонно - політичного еміґраційного центру й усіх інших польських еміґраційних кіл взагалі є мінімальна. Але в цій активності не забувається про Львів і „креси". Коли серед американських конґресових кіл говорилось про можливість анулювання воєнних договорів з Совєтами, то Польонія й репрезентант польського лондонського уряду в ЗДА розвинули гарячкову діяльність, щоб перевести формально - правне скасування важности Ялтинського договору саме з уваги на польські східні кордони. Коли польська преса згадує про небезпеку німецьких ревіндикаційних заходів супроти кордонів Одри-Нісси, то водночас застерігається, що нема чого потішати поляків можливістю відшкодування для них у постаті пересунення на сході кордонів над Збруч, бо, мовляв, „східні креси" все одно „належать" Польщі. Недавно польська преса подала вістку про те, що в найближчому часі появиться в англійській мові велика книжка про бої за Львів у 1918 році, з очевидною політично - пропаґандивною ціллю в користь польських претенсій до Львова, при чому збирається публічні датки на видання тієї книжки, яку — на замовлення з польського боку — написала якась француженка.

Що робиться на цьому відтинку з нашого боку? В нашій інформаційно - закордонній службі є в цьому пункті велика прірва. Є пекуча потреба, щоб появилась англійською мовою вичерпна, наукова, об'єктивна, оперта на фактах і документах книжка, яка доказала б англомовному світові, що Львів — це споконвічна столиця Західньої України, невідривної частини всієї української землі. Над такою книжкою від років працює один український публіцист в Европі. УКК зацікавився цією справою. Треба б цей твір якнайшвидше довести до кінця і якмога швидше видати його друком. Очевидно, що одна, навіть найліпша, книжка ще не вичерпує справи і не ліквідує проблеми. Але така публікація англійською мовою надзвичайно облегшить паралізування польських заходів: вона сама може стати вихідним пунктом для пропаґанди української справи і для відхилювання згори можливих небезпек. Бо хоч історія рідко повторяється, а теперішні відносини не є відносинами з 1918 року, проте незаперечним фактом є, що небезпека для Львова ще не минулася і що тій небезпеці треба заздалегідь протиставлятись.

Микола Щербак

ЗІРНИЦІ УКРАЇНИ

І що ж зосталось, Друже! Мов полин,
Наш біль у грудях, — як вернути втрати!..
За нами цвинтар з нагробків — долин,
Та у скорботі посивіла мати . . .
Хіба не так, мій Друже! Чи не так? —
Тоді — ще запах вітру та байрак,
Та серед жита закипіла кров,
Та наш Дніпро, розбурханий Дніпро . . .

Оце зосталось! . . Ні, ще скоростріл
Та по лісах — хуртеча і завія.
І світ, як овоч, ділений навпіл
І, як світильник, наші чин і мрія! —
Де крізь туман, крізь темряву, крізь дим
Вилиняються стежини — молодим,
Круті стежини, де не був і звір,
Що нас ведуть до верховини гір.

Оце зосталось! . . Як зостався дім,
Не дім, а попіл — згарища й руїни,
Та в небі синім, в небі дорогім,
Мов блиск мечів — зірниці України,
Зірниці вогні — срібний водопад! —
Та гомін з лісу — з-за Дніпра й Карпат,
Де у бою, серед пітьми і згуб,
Сія й палає вогняний Тризуб!

І. Порайко

УКРАЇНСЬКІ ВОЄННІ ІНВАЛІДИ

Віддали те, що мали найціннішого і чого не можна набути за найбільші скарби: своє здоров'я. Склали його на жертівнику волі не тільки свого народу, але й всіх вільних народів світу, щоб могли вільно в спокою і в повнім добробуті жити, як ми тут в ЗДА живемо. Українських воєнних інвалідів є коло 600. Дві третини з того проживає в Европі, головно в Німеччині та Австрії — це інваліди: з першої світової війни (УСС, УНР, УГА) та з другої світової війни (дивізійники і УПА). Категорії інвалідства — сліпі, умово - хворі, ампутовані (ноги і руки), туберкульозно хворі, тілесно ушкоджені та ін.

Мала частина інвалідів отримує мізерні ренти від німецького уряду, які, одначе, не вистачають навіть на покриття мінімальних життєвих потреб. Більшість наших інвалідів не має права навіть на ті скромні ренти і тому їм усім потрібна систематична й постійна матеріяльна допомога, що є священним обов'язком українського суспільства.

Здаємо собі справу з того що українське громадянство переобтяжене великими іншими потребами: залищенці, діти-сироти, старці, хворі і т. п., що ними опікуються харитативні організації, в першу чергу ЗУАДК. До того приходять ще політичні потреби до чого теж ми зобов'язані матеріяльно, допомагаючи у боротьбі за волю нашої Батьківщини.

Жертвуючи щедро на різні потреби українського життя одначе не можемо забувати найважливішого обов'язку — дбати про українських воєнних інвалідів.

Оформлена минулого року при ОбВУА Суспільна Служба Комбатантів, створена з представників двох найбільших наших комбатантських організацій ОбВУА і Братство був. Вояків І УД займається сталою матеріяльною допомогою українським воєнним інвалідам.

З призбираних серед українського громадянства в ЗДА фондів Суспільна Служба Комбатантів намагається постійно допомагати тяжче пошкодженим інвалідам чи немічним колишнім українським військовикам в краях Північної й Південної Америки (за винятком Канади), а дві третини допомоги пересилає для розподілу Союзові Українських Воєнних Інвалідів (СУВІ) в Німеччині та Австрії. У минулому році уділено допомогу 427 інвалідам в Европі на суму 5,340 дол. і в Америці на суму 265 дол.

Велике зрозуміння ваги допомоги нашим воєнним інвалідам виявляють зорганізовані українські жінки — вони найкраще відчувають біль знеможених колишніх українських військовиків. У минулорічній збірці взяли активну участь Союз Українок (понад 700 дол.), Самостійний Золотий Хрест ч. 1 у Ню Йорку (314.50 дол.), Коші Пластунок під проводом Крайової Командантки п. О. Кузьмович (400 дол.).

У значній мірі спричинилися до скріплення допомоги й деякі поодинокі громадяни, організуючи та переводячи збірку Дару Українському Воєнному Інвалідові, а зокрема Василь Грициняа (Гартфорд, Конн.), Олександер Білинський (Трой, Н. Й.), Теофіль Рудницький (Пассейк, Н. Дж.), полк. Т. Шкарупа (Вілмінгтон, Дел.), Константин Горбачевський (Джонстон, Огайо) та багато інших і їм теж належиться признання.

Дальша опіка залежить від фондів, якими розпоряджає Суспільна Служба Комбатантів. При величезних потребах — ці фонди, що складаються з дрібних пожертв, є мінімальні.

Листопад — це місяць інвалідів. Не заважить у нашому родинному бюджеті, якщо у цьому місяці пожертвуємо хоч невеликий дар Українському Воєнному Інвалідові, і то всі — поголовно.

Саме Листопадові Дні вимагають від нас пригадати тих, що втратили свої сили-здоров'я, щоб вибороти волю українській нації. Український воєнний інвалід гідний найбільшої нашої пошани. Інвалід — не тільки минуле, це — майбутнє. За них забути нам не вільно.

Важкий тягар — гоїти рани тіла і розчарування душ українських воїнів-інвалідів, але цей тягар українське громадянство повинно нести, хоч з частиною тієї посвяти, що її мали у своєму серці українські вояки, скалічені у визвольних змаганнях.

Нашою повинністю є створити сталу опіку і допомогу українським воєнним інвалідам. Сотням з них потрібно направити чи купити нові протези, все це потрібно коштів на лікування відновлюваних ран. Українська громада в ЗДА, як найчисленніша і найбагатша мусить спромогтися дати на потреби нашим інвалідам кожного року не менше як 10,000 дол., тому у місяці листопаді не сміє бути ані одного українця та українки, які не дали б своєї лепти на Дар Українському Інвалідові.

Жертвуймо щедро і щиро! Складаймо датки під час збірки та збираймо пожертви при кожній нагоді. Всі прибутки з Листопадових Святкувань спрямовуймо на Дар Українського Воєнного Інваліда!

...ЯК МИ НАСТУПАЛИ НА МИКЛАШІВ...

Пан інспектор нагло підвівся з-поза столу, виструнчився по-військовому і, піднісши свою чарку вгору, застиг у поставі. Марія, його дружина, підвелась теж і лагідними очима вдивлялась у свою чарку, в якій хвилювалось червоне вино. Вона лівою рукою оперлась на виріз стола, щоб з більшою певністю вислухати промову, яку знала напам'ять. Але пан інспектор не сказав тоді промови. Він лише вихилив чарку і мовчки сів за стіл у задумі. Молодь прилучилась до цієї значущої випивки, а разом обидва сини пана інспектора — гімназисти.

Але коли ще далі всі весело забавлялись на весіллі єдиної доні пана інспектора, повітової кооперативи, він замашистим кроком підійшов до свого новоприбраного зятя і сказав:

— Романе, ви нови у нашій рідні і вам треба теж це знати. — Він витягнув цигарницю, попросив Романа на цигарку і, затягнувшись димом, заговорив:

— Третього листопада 1918 року. Ви розумієте, ось тут стояла наша батерія і до нас прийшов наказ вдерити вогнем на Миклашів. Я підсунувся з нашими гарматами аж під міст . . .

Інспектор Курилюк перенісся на захід. Воєнні заграви знову замерехкотіли над містами і селами, чужа окупація вигнала його з ріднею з рідного дому. Донька залишилась жити своїм життям, обидва сини пішли відбувати військовий вишкіл. І тоді знову була нагода для маленької родинної врочистости. Обидва сини закінчили вишкіл і їх наділено ступнями ляйтенантів. Зібралась близька рідня в новому домі пана інспектора — тепер уже ляндбецірку — і знову була нагода для випивки. Тепер сказав коротку мову якийсь пан гавптман, і пані Марія непомітно втирала сльози з очей. Щойно після півночі пан інспектор взяв із собою синів до другої кімнати, розкрив стару мапу Галичини і, показуючи пальцем на одно місце на мапі, говорив:

— Вам треба це теж добре знати, що тоді, у ці листопадові дні йшло про те, щоб із усіх сторін . . . — Пан інспектор підпер пальцем спадаючі окуляри на носі і, нахилившись зовсім над картою, говорив:

— Наша батерія мала сипнути нищівним вогнем по ворогові. Але, розумієте, в нас було мало, чи радше майже не було набоїв, і тому кожний вистріл був дорогоцінний. І моїм завданням . . .

Пан інспектор виструнчився і глянув на обидвох синів, які наструнко стояли у своїх нових ляйтенантських одностроях.

Сини загинули. Один впав під Бродами, другий загинув у повстанському рейді.

Пан інспектор опинився на вигнанні, втративши зв'язок із своєю донею. Але найдошкульнішою була хвороба дружини. Пан інспектор сидів біля її ліжка мовчки, бо й про що їм було говорити, коли разом пройшли свій довгий уже тридцятип'ятирічний життєвий шлях. Але про одно звичайно починав розмову пан інспектор, вириваючись із задуми, коли сидів на краєчку ліжка із ніжною рукою дружини у своїх широких долонях:

— Знаєш, Маріє, тоді під Миклашевом, нам треба було . . .

Пані Марія усміхалась лагідно і з тим лагідним усміхом заснула навіки.

Пан інспектор жив споминами у малій бараковій кімнаті. Коли в нього входила нова хвиля енергії, він студіював нову техніку наступу і читав військові підручники. Часто сідав на лавочці біля стежки і палицею рисував різні знаки на землі. Коли хтось із прохожих присідався до нього і допитливими очима оглядав ці знаки, він починав:

— Тоді, у ці листопадові дні, як ми наступали на Миклашів . . .

Але скоро переставав говорити і замовкав.

Помер пан інспектор в самоті і забутті. На похороні не було ні оркестри, ні святочних прощань. Двоє колишніх старшин залишили останніми могилу свого давнього друга. Вони йшли мовчки і повільно, аж врешті старіший - майор сказав, зідхаючи:

— Та, так? Колись у ці листопадові дні . . .

А другий лише сумно додав:

—Забракло нам стрілен і . . .

Остап Т.

У ЛИСТОПАДОВІ РОКОВИНИ

(Комунікат Українського Конґресового Комітету Америки).

Коли в Листопаді 1918 року український нарід відновив своє державне життя й на Західніх Українських Землях, вчинив це не тільки на підставі одвічного Божого Закону й свого історичного права бути господарем своєї, прадідної Землі, але й у повній згоді з традицією З'єдинених Держав Америки, що деклярацією Великого Президента В. Вилсона, урочисто признали кожному народові право самому вирішувати свою долю й самому творити своє життя на своїй Землі.

Від тієї Листопадової Події минули вже довгі роки.

А роки ті були важкі для народу Західньої Української Землі. Були в них незабутні місяці геройської оборони Рідної Землі перед зазіханням сусідів, лицарські, майже одчайні, чини рідного вояцтва, несправедливе і незгідне з принципами народу Вільної Американської Землі рішення, що знехтувало право українського народу на самовизначення, згодом період впертої праці над відновою й розбудовою культурного й економічно-господарського життя, врешті дошкульні удари окупанта законами й незаконними діями адміністрації, друга світова хуртовина з усім, що принесла вона Західній Українській Землі аж по сьогодні.

Та все те в нічому не захитало історичної ваги Листопадових Подій 1918 року.

Вони є і будуть завжди справжнім і вимовним виявом того, чого прагнув і прагнутиме повік український нарід: мати свою самостійну державу на своїй Землі.

Вшановуючи сьогодні Роковини Листопадових Подій, організована українська громада З'єдинених Держав Америки має заманіфестувати перед народом цієї Вільної Країни, перед її політичними керманичами, що український нарід на всій своїй етноґрафічній території хоче жити Вільно й Незалежно так, як живе нарід З'єдинених Держав Америки.

Хай же й цьогорічні Листопадові Роковини будуть єдиною, одностайною й поважною маніфестацією української громади в Америці, що гартуватиме й додаватиме сили українським патріотам для ведення дальшої боротьби.

Цим буде вона гідною Духові Великих Подій 1918 року.

Цим принесе вона користь неволеному українському народові.

Ню Йорк, в День 1. Листопада 1954 Року.

Український Конґресовий Комітет Америки.

Д-р Кость Кисілевський

УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНОЗНАВСТВА ПРИ НТШ В ЗДА

В червні 1954 р. основано при Науковому Товаристві ім. Шевченка в Ню Йорку Університет Українознавства з метою доповняти, поглиблювати та поширювати науку про сучасну й давню Україну, передусім серед українських студентів американських університетів і колеґій, а далі серед всієї громади й чужинців, з допомогою засобів і метод, уживаних у найвищих школах.

Ця мета виключає всяку нездорову конкуренцію з іншими найвищими школами, бо тільки конечна потреба такої установи, що буде протиставитися недоцінюванню українознавства, дала підставу до створення Університету Українознавства. Тому цю нову установу треба зустріти з таким захопленням, з яким її творили з нагоди 80-річчя НТШ перші основники. Тому треба присвятити їй більше уваги, як це було досі. Бо ж Університет Українознавства дає змогу кожному набути майже безплатно потрібне знання, без якого не може обійтись майбутній український провідник громади, науковець, учитель, мистець, загалом інтеліґент, а навіть чужинець, що приятелює з нами. Бо Університет Українознавства оснований на найглибшому знанні професорського збору УВУ, УГТІ та інших найвищих шкіл України й Америки. Бо Університет Українознавства підходитиме до кожної проблеми із становища правди та ідеалізму, не руководячись жадними вузькопартійними принципами.

Вписи студентів до цієї установи, які саме тепер проходять та закінчаться біля половини листопада, повинні виявити серед громадянства розуміння великих завдань. Дім Української Культури (при 13 вул. Захід, 302) повинен стати для нас усіх цілющим джерелом знання!

Для орієнтації читачів подаємо останні вирішення ініціяторів цієї установи, а саме:

На одному з осінніх засідань вибрано комісію для відання справами УУ в складі: Р. Смаль-Стоцький, О. Андрушків, К. Кисілевський, В. Лев, М. Шлемкевич, В. Січинський, М. Зайцев. На засіданні в дні 21 жовтня, що відбулося під проводом Р. Смаль-Стоцького, вислухано звіт К. Кисілевського й запрошеного представника СУСТА, В. Петришина про хід організаційної праці та після дискусії винесено постанови на майбутнє. До давніх співробітників УУ, а саме: Асоціяції професорів УВУ, КОДУС-у в ЗДА, СУСТА, Пласту, молодих науковців, прилучилось також Об'єднання Українських Мистців. Заплановано такі вступні виклади в осінньому семестрі:

Р. Смаль-Стоцький: Українознавство на всесвітній арені; К. Кисілевський: Українська народна мова; В. Лев: Українське письменство після першої світової війни; М. Андрусяк: Історія України; А. Яковлів: Вступ до історії українського права; М. Шлемкевич: Впровід до історії української публіцистики. Поняття і значення публіцистики в українській духовій культурі; В. Цюцюра: Проблеми совєтського державного права; В. Січинський: Вступ до історії українського мистецтва; Д. Горняткевич: Народне мистецтво України; І. Соневицький: Історія української музики; М. Зайцев: Енерґетика України; М. Величківський: Економіка України.

Виклади почнуться святочним відкриттям УУ в четвер 25 листопада ц. р. о 6 год. і триватимуть щоденно до неділі, 28 листопада у вечірніх годинах між 6 і 9. Черга дальших викладів буде подана згодом.

Якщо впишеться відповідне число учасників з-поміж тут народжених, будуть відкриті для них окремі курси української мови.

Отже, тепер черга на діяння студентів і любителів українознавства!

● „Менчестер Гардієн" — впливовий англійський щоденник, обуривсь, що англійська поліція допомагала американській амбасаді збирати матеріял проти проф. Лятімора, якого американська прокуратура хоче оскаржити в кривоприсязі. Міністер внутрішних справ наказав у цій справі слідство: хто з поліції займався цією справою.

Михайло Островерха

КОЛИ СУРМИ ПРОЛУНАЛИ

Простори України тремтіли в соняшних хвилях молодого 1914 літа. Половіли жита, достигали пшениці і наливались снагою життя, плодом багатились. Жайворонки безнастанно то підносились у ту нашу, таку густу синяву неба, то опускались на землю і піснею сповняли наші ясні простори.

В таку погідну, соняшну днину того молодого літа, в Сараєві впав фатальний стріл...

Його луна тривожно по світу понеслась.

А в Україні — в усіх тих серцях, що щеміли правдивою і відданою любов'ю до своєї батьківщини; в усіх тих душах, що мріяли і горіли бажанням одним: діждатись хвилини, коли можна буде стати до кривавого бою за визволення України від усіх займанщин, — цей стріл у Сараєві пролунав, мов боєва сурма.

Гомін цієї сурми сколихнув усією українською молоддю Галичини! Тією молоддю, якої духово - національне коріння сягало ідей о. Маркіяна Шашкевича, „Галицької Зорі", „Руських Стрільців" з 1848 року; тією молоддю, у якої „Заповіт" Т. Шевченка був глибоко виритий у її ідейнім серці; яка, ця молодь, жила романтикою стрілу, що впав із національно-визвольної спонуки в 1908 році, коли згинув цісарський намісник у Львові граф Андрій Потоцький; жила романтикою геройчної смерти, підчас виборів, селянина Каганця, а в боротьбі за український університет у Львові геройчної смерти Адама Коцка.

І ця романтика, степенуючись та зростаючи, дає у Галичині організації молоді „Січ", „Соколи", Пласт, в 1912 році перші стрілецькі організації. Але, по Сараєві, по тій воєнній сурмі, цей наш романтизм зноситься до свого верхка — приходять Українські Січові Стрільці і їх збройний виступ.

Ми ніколи не повинні — можна б сказати: не сміємо! — забути імена цих наших романтиків збройного виступу, що були спонукою, мозком організації Українських Січових Стрільців, як Володимир Старосольський, Кирило Трильовський, Костянтина Малицька, сотник Рожанківський; до них приходять: Михайло Галущинський, Дмитро Вітовський, Сень Горук, Гриць Коссак, Степан Баран, Володимир Темницький, Степан Шухевич та й інші незабутні імена.

Так постало ядро УСС. Біля цього ядра згуртувалася найкраща, найвибраніша молодь із усієї Галичини, з представниками Москвою поневоленої великої України Володимиром Дорошенком, Михайлом Гаврилком, Андрієм Жуком і іншими. А цей двотисячний гурт — бо на більше польськими інтриґами оплутана й переляканa австрійська влада не дозволила! — став військовою одиницею УСС. Ці УСС, що складались із усіх прошарків нашої спільноти, стали ж живучим ядром збройної боротьби за визволення України.

Ці романтики з усміхом щастя в очах, з піснею на устах пішли

„Визволяти братів-українців
З московських кайдан".

Ці молоді — а між ними й молоденькі, від 16 років життя починаючи — романтики, з старими „верндлями" в руках, серед карпатських снігов ій, у морозах, зносячи всі важкі труди вояцького життя, кладучи свої молоді голови за Україну, — все більше розпалювали цю романтику кривавої визвольної боротьби серед усього українського народу.

Так, УСС стали в XX столітті ядром збройної боротьби за визволення України. Це ядро романтиків УСС зв'язане з вибухом в Україні 1917 року, якого ідейним завершенням став 1918, 1919 і 1920: самостійна, хоч і в огні, Україна. І хоч у нерівній боротьбі, — як і колись за Мазепи через Семенів Паліїв та Петриків, а тепер через Миколів Скрипників і Хвильових та Юрків Коцюбинських, впала Україна — Держава, то визвольна боротьба не переставала кипіти: здорове ядро романтиків далі діяло, як УВО, як ОУН, Українська Дивізія й УПА.

За останніх 8—9 років поширилась серед нас дивна, правда — непопулярна, думка, що, мовляв, Українські Січові Стрільці були чисто австрійською, військовою формацією, яка билась за Австрію, а не за Україну. Таку думку може мати й може висловити її лише наша людина ненашої духово-національної структури; людина, яка не знає історії визвольних змагань інших народів Европи; не знає й історії УСС та розвитку серед них української політичної, державної думки. На це коротко одно треба сказати: безперечно, загал стрілецтва, ота палаюча чистим вогнем ентузіязму кривавої боротьби за визволення України маса стрілецтва голосно не говорила, — та й не могла говорити! — що ця боротьба йде за визволення всієї України, боротьба проти всіх займанців. Але ж, ця маса стрілецтва, що складалась із усіх прошарків нашого суспільства, з усякими партійними поглядами й світоглядами, щільно з'єднана, вичувала, і гляділа, і наслідувала та й слухала свій безпосередній провід — команданта полку, курінних, сотенних, чотарів. А вже було б незвичайно і дуже наївно та й неповажно думати, щоб такі наші чолові УСС, як Дм. Вітовський, Гриць Коссак, Сень Горук, Антрій Мельник, Осип Квас, Никорак, Ріпецький, А. Артимович, Ратич, О. Теліщак, брати Заклинські, Никифор Гірняк, В. Старосольський, Ст. Баран, Володимир Стефанишин, Богдан Гнатевич, Роман Сушко й інші бились для Австрії, за Австрію. А вони ж, ці на командних становищах чи й рядові УСС, були національно - духовими провідниками стрілецтва, на них стрілецтво постійно тримало звернені свої очі й вуха.

Історія учить, що поневолені народи, виждавши на пригоже для себе політичне міжнародне ускладнення, стають у чужих для них, для поневолених народів, військових таборах до боротьби проти свого чи своїх поневолювачів. Так було й у сіру давнину. А найяскравішим прикладом нехай послужить нам найближче до нас XIX століття, яке, після французької революції, стало століттям збройної боротьби за визволення; коли до самостійности приходить Греція, Італія, Болгарія, об'єднується Німеччина; коли у війську Наполеона I окремими формаціями служать німці, італійці, поляки.

Генерал барон Де Марбо у своїх споминах, — що їх геть пізніше поміщено в „Ревю де Де Монд", із 15-го IX. 1891 року, — про перехід армії Наполена через річку Березину, каже таке: „Листопаду 27 року 1812 переходили французи Березину біля Студянки. І коли перейшли всі останки французького війська імператора, тоді на лівому березі річки осталось до 50,000 вояків... Це була справжня мішанина людей усяких народів, що розмовляли мовами цілого европейського континенту, взаємно себе не розуміли...". Спитаймось сьогодні себе: чого ж ці народи, їх молоді люди, Европи, зібрались при цій „Гренд Арме"? Ясно! Вони ж використовували пригожу хвилину, коньюнкуру, що Наполеон, розбиваючи всі абсолютистичні влади і їх держави, приносив визволення поневоленим народам.

Та й у XX столітті, у першій світовій війні, ми бачимо чеські леґіони, що б'ються за визволення свого народу навіть у московській армії. Ми бачимо польські леґіони, що б'ються за визволення Польщі, і в московській, і в австрійській арміях.

І, врешті, вислід боротьби цих усіх леґіонів у першій світовій війні, а між ними й леґіну УСС, був той, що прийшов рік 1917 і 1918: прийшло визволення! Спершу впала московська імперія, а за нею австрійська і німецька. Сміємо твердити, що без цього ядра романтиків, без цих леґіонів, а в тім, розуміється, й українського, до визволення було б не прийшло.

Ідею збройної боротьби за визволення України в XX столітті висунули наші романтики цієї боротьби; вони й дали оті сотні й сотні романтиків, а в роках 1918-1920 дали цілий корпус таких романтиків, СС. Вони, УСС, у 1917-1920 роках дали зразок сили, здисциплінованости, психологічної щільности, сполуки, дали синтезу збройної військової соборної формації — Корпус Січових Стрільців на Україні. За почином, бо і заходами УСС, як полковник Андрій Мельник, полк. Роман Сушко, сотник Михайло Матчак, сотник Федір Черник і інші, які як УСС попали до московського полону, усі під рукою полк. Євгена Коновальця, створили цей корпус, до якого входили українці-вояки, що походили дослівно з усіх земель України, як вона широка. Це й була найкраща боєва одиниця армії Української Народньої Республіки.

Найбільше виразистий вияв значіння і вартости УСС, як здорового ядра ідеї визвольних змагань України, бачимо по поставі українського населення у Галичині, — а в 1918 році й на наддніпрянській Україні, — до Українських Січових Стрільців: воно вітало УСС, як ніяке інше військо тодішніх армій; усією душею і серцем прилягало населення до Українського Січового Стрільця, вичуваючи в ньому вістуна волі України. Це дуже цікавий психологічний об'яв у цій поставі нашого населення до Українських Січових Стрільців.

Українські Січові Стрільці знали одну правду, закон, що його написав, ще перед пітагорійською школою, старий законодавець Каронда: „Хай уважається чесніше умерти за батьківщину, ніж задля любови до життя занехати її; більше бо варте шляхетне існування, ніж життя понуре й остогидле".

Дар Українському Воєнному Інвалідові

Листопадовий Чин 1918 року західньої вітки українського народу на самостійне державне життя у Соборній Українській Державі, що затверджений опісля торжественною проклямацією 22 січня 1919 р. у столичнім городі України Києві, відзначають українці, розпорошені по всім вільнім світі, кожного року святочними обходами. Ці Великі Роковини відзначають й українці в ЗДА, згадуючи при цьому світлу пам'ять героїв, що творили Листопадовий Чин, згадують і тих, що в рядах Української Армії, у боротьбі за Волю України, втратили своє здоров'я і стали інвалідами. Ряди воєнних інвалідів побільшилися вояками з українських визвольних формацій у другій світовій війні й по ній — з I Української Дивізії та Української Повстанчої Армії.

Великим нашим обов'язком є опікуватися цією святою спадщиною з визвольних змагань. Дбати та давати поміч кол. українським воякам — це наша зобов'язуюча повинність.

І цього року місяць листопад призначений на збірки ДАРУ УКРАЇНСЬКОМУ ВОЄННОМУ ІНВАЛІДОВІ. СУСПІЛЬНА СЛУЖБА КОМБАТАНТІВ ОбВУА і братніх комбатантських організацій, у порозумінні з нашими центральними організаціями, продовжуючи традиційний звичай, що раз у рік українська громада в ЗДА обдаровує своїх інвалідів, звертається з гарячим проханням до всього громадянства — складати щедро свої пожертви під час цьогорічної збірки допомоги українським воєнним інвалідам та немічним кол. українським військовикам.

У всіх справах збірки пишіть і висилайте пожертви на адресу:

United Ukrainian War Veterans of America,
866 N. 7th, Phila. Pa.

Суспільна Служба Комбатантів ОбВУА та Братніх Комбатантських організацій:

(ОбВУА)	(Б-во бВ І УД УНА)
Іван Поритко,	інж. Михайло Ліщинський,
Дмитро Гонта,	інж. Іван Скіра,
	Іван Одежинський.

До історії походження пісні „Ой у лузі червона калина"

Нав'язуючи до статті п. О. Залеського, що висвітлює історію пісень УСС — бажаю подати кілька вияснень про походження пісні „Ой у лузі червона калина", яка пізніше з доданими строфами, як пише п. О. Залеський тодішнім УСС-ом о. А. Трухом — стала гимном УСС-ів.

Перший раз почув я цю пісню в театрі Укр. Бесіди. А саме літом в 1914 р. театр Укр. Бесіди завітав на південне Поділля і в місяцях червні та липні гостював в Заліщиках, Товстім (Тлусте), Бучачі, Чорткові і врешті в Борщеві, де його захопив вибух 1-ої світової війни.

Між іншими п'єсами ставив театр історичну трагедію Василя Пачовського — Сонце Руїни — про гетьмана Петра Дорошенка. В одній із сцен співав хор козаків за сценою власне пісню: „Ой у лузі червона калина". Перша строфа пісні взята з нар. пісні „Розлилися круті бережеьки" — щодо дальших строф — то не пам'ятаю, чи були такі, або чи приходили такі в тексті трагедії.

Мельодія пісні, складена під народний стиль, мила а при тім бадьора, дуже легко давалася засвоїти; тим більше, що до неї легко маршувалося. Нічого дивного отже, що ця пісня зразу вхопила молодь за серце і її мотив скоро серед молоді спопуляризувався. — Укр. Театр, а зокрема названа п'єса, тішилася в наших сторонах великим успіхом, так, що багато громадян їздило разом з театром з міста до міста, щоб ще раз побувати на виставі „Сонце Руїни". Та й не диво: режисером театру був тоді сл. п. Лесь Курбас, який і грав головну ролю гетьмана Дорошенка, театр мав прекрасні акторські сили, між котрими було теж з десяток наддніпрянських артистів, а директором театру був Степан Чарнецький, який вложив у театр значну готівку, як говорено тоді 10,000 австр. корон.

І от при нагоді побуту театру в Товстім — я розпитав тодішнього капельника театру Коссака про пісню „Ой у лузі червона калина", а він мені сказав, що мельодію пісні склав Ст. Чарнецький, а хорову розкладку скомпонував він сам, капельник, і на моє прохання написав мені з місця олівцем — це було в ресторані — партитуру пісні. Партитуру цю я мав у себе аж до виїзду на еміґрацію і на жаль осталася при моїм виїзді в Німеччину в краю, де певно пропала. — Отже Ст. Чарнецький був правий, коли твердив, що пісню цю склав він.

Стільки щодо походження пісні „Ой у лузі...".

Щодо того, як вона дісталася до УСС-ів — фактичних даних у мене немає, але припускаю, що саме стрільці з Заліщиччини, чи Чортківщини принесли її до УСС-ів, а це припущення опираю на таких даних:

З Товстого переїхав театр до Чорткова і саме в часі побуту театру в Чорткові, відбувся там Окружний Здвиг Соколів і Січей з цілої округи, що обіймала повіти Бучач, Борщів, Гусятин, Чортків і Заліщики. — Здвиг започаткував похід Соколів і Січей з цілої округи, а в поході взято теж участь і громадянство, між іншими теж театральна трупа „Укр. Бесіди", і хор трупи співав в поході власне „Ой у лузі...". Похід був дуже імпозантний — число учасників подавано на 10,000, а очолював його Окружний Отаман Соколів бл. п. д-р Лев Лопатинський. Звідтам власне могло вийти поширення пісні про Червону Калину.

Додам ще, що бл. п. М. Гайворонський був уроженцем Заліщиччини, зі села Дзвиняча — в Заліщиках ходив до вчит. семінарії і в часі побуту театру в Заліщиках був дома і певно вже тоді з вистави „Сонце Руїни" запам'ятав цю пісню про червону калину, а може так, як і я, одержав її від капельника театру бл. п. Коссака. В кожному разі пок. Гайворонський знав напевно про походження мельодії гимну УСС-ів і про це певно з кимсь зо своїх приятелів говорив. — Може хто із них дасть в тім напрямі авторитетні відомості.

Д-р Л. Горбачевський.

Книжка й часопис — найнеобхідніші речі в домі культурної родини.

Володимир Петрівський

ДО ПИТАННЯ ПРО ПОСТАННЯ ПІСНІ-ГИМНУ УСС

На сторінках нашої преси неодноразово писалося про постання пісні УСС про „Червону Калину".

Для повноти наведених пресою цікавих фактів-спогадів, мушу додати, що ця пісня в своїй основі з'явилася десь біля середини 17 сторіччя, правдоподібно під час Всенароднього зриву, під проводом гетьмана Богдана Хмельницького.

Текст цієї пісні повністю наводиться в праці Костомарова „Запіскі о южной Русі". (Видано в шостидесятих роках минулого сторіччя).

Перші два куплети майже тотожні з улюбленою стрілецькою піснею.

„Ой чого та червона калина
Похилилася?
Чому наша, славна Україна
Зажурилася?
А ми тую червону калину
Тай підіймемо,
А ми нашу славну Україну
Тай звеселимо".

Дальші куплети є вже відмінні від куплетів стрілецької „Червоної Калина".

Всіх не пригадую, але пам'ятаю такий:

„Тай підемо у саму Варшаву
Саєт, китайку брати,
Щоби тая червона китайка
Тай не злиняла,
Та щоб наша козацькая слава
Не пропала..."

Цей куплет, на мою думку, натякає на те, що пісня виникла за часів Хмельниччини, бо жадне з попередніх повстань на Україні не набирало такого розміру, щоби можна було мріяти про похід на Варшаву.

Це нагадує дещо куплет з другої пісні, що постала за часів Хмельниччини і дійшла до наших часів: „Гей не дивуйтесь добрії люди..."

Думку про постання пісні про „Червону Калину" за часів Хмельниччини цілком поділяв і бл. п. академік Дмитро Яворницький, знаменитий знавець запорізької старовини, автор „Історії запорізьких козаків".

Цю ж пісню записав і включив до свого збірника Українських Дум і Пісень відомий піонер - збирач українських народних пісень Крачковський.

Збірник цей було опубліковано десь в трицятих роках минулого сторіччя.

НАША ХАРИТАТИВНА АКЦІЯ

(Матеріяли з річних нарад Дирекційної Ради ЗУАДК)

(8)

У справі неточних заподань в документах деяких іміґрантів ЗУАДК зробив уже багато заходів. Перш за все вияснив причину цих заподань і процес Вальківця — це і була відповідь уряду на ці вияснення. Це ж бо самий американський уряд дав змогу, щоб ці справи виявились і щоб американська публічна опінія про них знала. Це і є акт доброзичливости американського уряду, і нема потреби та й не випадає навіть творити комітети самооборони: проти кого? Чейже йде тут справа не про оборону, але про вияснення, і це робить ЗУАДК. Для цього Екзекутива ЗУАДК виділила Комісію, у склад якої увійшли адв. Іван Панчук, адв. Роман Смук і д-р Матвій Стахів. Бо є одна засаднича річ, яка вирішує всі ці справи — це закони ЗДА. І тут не треба організувати самооборони, але треба повести намагання, щоб використати всі можливості законів ЗДА для виправлення цієї справи. І, повторюю, це робить ЗУАДК. Американські закони кажуть, що кожна така справа вимагає окремого розгляду й окремої процедури. Уряд, дозволяючи перевести справу Вальківця, дав лише прецеденс для полагодження цих справ, але кожна справа вимагатиме самостійного переведення. ЗУАДК дораджує в цьому випадку користуватись тою законною можливістю, яка дозволяє аплікантові після семи років побуту в ЗДА поробити зміни в документації.

Разом із УККА — ЗУАДК створили в останньому часі Правну Комісію, яка має нести допомогу в цих справах усім аплікантам. В кожному випадку такої справи буде помічний ЗУАДК, бо він найбільше уповноважений для цього. Це ж обов'язком ЗУАДК — організації, через яку приїхали ці еміґранти є їх заступати. ЗУАДК має теж всі потрібні зв'язки з урядовими чинниками, з якими від років співпрацює: з Державним Департаментом і з Натуралізаційною та Іміґраційною Службою.

ДЕСЯТИРІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ

1954 року проминуло десять років від зорганізування нашого Комітету. Хоч цієї дати ми широко не відсвяткували, але була видана спеціяльна сторінка в пресі, а також появилась відозва з нагоди десятиріччя ЗУАДК. Майже в усій українській пресі були вміщені статті з того приводу.

Своє десятиріччя відзначає ЗУАДК культурними подіями. Розписано конкурс на драматичний твір з грошовими нагородами, у висліді якого ЗУАДК матиме театральну річ, яку виставить для відзначення свого десятиріччя. Реченець конкурсу добігає кінця.

Крім того рішенням Екзекутиви ЗУАДК видає книгу, в якій охоплено десятирічну діяльність ЗУАДКомітету. Книга вже готова, її заплянoвано на понад триста сторін і тепер переходить вона остаточну редакцію. В ній, крім історії ЗУАДК, буде багато документальних матеріялів і ілюстраційного матеріялу (фота). Ця книга повинна появитись найпізніше з початком наступного року.

ПЕРСОНАЛЬНІ СПРАВИ

Про бюра в Европі є точні дані у звіті нашого европейського директора. На терені ЗДА працює наша Головна Канцелярія, виконуючи всю свою роботу працею п'ятьох осіб.

Постійне наше бюро працює в Ню Йорку. Його веде пані Анна Курило.

В головній канцелярії працює ще безплатно пані Ярослава Галан, яка провадить всю нашу англійську кореспонденцію.

Крім цих постійних працівників у ЗДА, мали ми багато добровільних працівників у різних місцевостях, які разом з Членами Дирекційної Ради ЗУАДКомітету допомагають вести нашу працю. Це відноситься головно до переведення збірок, як грошових, так і збірок одежі й харчів, пересилки одежевих і харчевих пакетів, опіки над новоприбулими, допомоги у всякій документації в оформленні ашурансів. Ця добровільча праця дуже важлива і без неї неможлива була б Суспільна Служба.

Треба підкреслити, що й ці нечисленні платні працівники ЗУАДК — це у великій мірі добровільчі. Їх платні такі малі, що не можна й подумати іншої української, чи американської установи, де б працівники працювали за ці гроші, ще й так віддано. Але працівники ЗУАДКомітету не працюють лише задля грошей — вони виконують свій громадський обов'язок і тому залишаються на своїх постах.

Треба також підкреслити, що переважна більшість української американської громади з такими найбільшими нашими установами, як Український Народний Союз, Український Робітничий Союз і Українська Народна Поміч разом з їхніми пресовими органами „Свободою", „Народною Волею" і „Народним Словом" — дають нам свою всебічну допомогу і лише завдяки цій допомозі ЗУАДК міг виконати свої завдання. Треба теж відмітити співпрацю і допомогу збоку інших церковних і світських організацій.

Сьогодні ЗУАДК — це вже велика українська установа, навіть у міжнародному маштабі. Це наш загальний український здобуток, це загальна позиція в українському доробку. Тож віримо, що українське суспільство й далі підтримуватиме ЗУАДК в його діяльності. Праця перед ЗУАДК велика і відповідальна і для неї треба співдіяння всієї нашої громади. Наші завдання йдуть так далеко, як наш рідний край, бо віримо, що ЗУАДКомітетові призначено повести акцію Суспільної Служби у власній незалежній державі.

ЗВІТ

з діяльности Европейського Представництва

Основна робота Европейського Представництва ЗУАДК на протязі звітового часу полягала в полагодженні справ зареєстрованих на виїзд до ЗДА під секцією 3 (c) та реєстрації аплікантів на виїзд під РРА-53.

Програма виїзду на підставі секції 3 (c) скінчилася 30-го червня 1954 р. Останні візи консуляти видали на початку травня. Кількість віз була обмежена, і тому не всі особи, зареєстровані під 3(c), змогли скористати з цієї програми.

Від 1. I. до 31. 8. 1954 еміґрували до ЗДА за допомогою ЗУАДК на підставі секції 3(c) та частинно нормальної квоти — 381 особа та 4 особи до Канади.

Всього за час еміґрації під 3(c) (1952-54) еміґрували за допомогою ЗУАДК 774 особи до ЗДА. Крім того, 21 особа до Канади. Мала кількість еміґрантів до Канади пояснюється тим, що канадійський уряд не визнає ЗУАДК, як організацію, уповноважену займатися еміґрацією до Канади.

Кошти подорожі були покриті:

693 особи	—	ЮСЕП
60 осіб	—	Рев. Фонд
21 особа	—	власні кошти
774 особи		

Після закінчення програми під секцією 3(c), вся увага була приділена еміґрації на підставі РРА.

До 20. 8. 1954 ЗУАДК зареєстрував 3,332 бажаючих еміґрувати під РРА.

До 15. 8. 1954 отримано повідомлення з Филаделфії, що ашуранси ДСР-8 вислано до Вашинґтону:

для	313	родин в Німеччині
для	35	родин в Австрії
для	18	родин у Франції
для	15	родин в Бельгії
для	2	родин в Англії
для	1	родини в Швеції

384 справи на 685 осіб.

ЗУАДК виготовив інструкції для виповнення консулярних формулярів і порозсилав консулярні формуляри майже всім особам, які вже мають запевнені ашуранси на виїзд та всім особам, що підпадають під опіку ЮСЕП. Тому, що процедура еміґрації під РРА дуже скомплікована і вимагає сталої контролі справ у консуляті, треба обов'язково мати представників у місцевостях, де знаходяться консуляти (Франкфурт, Гамбург).

(Продовження буде).

Книжка й часопис — найнеобхідніші речі в домі культурної родини.

„ЩО ТАКЕ УКРАЇНА?"

Таке питання щораз частіше можна почути з уст чужинців, і на таке питання тяжко було дати швидку й задовільну відповідь. Тож усі, кому доводиться відповідати на такі питання, вдячні за поміч, що її отримали від видавців альбому „Любіть Україну" (Видавництво Михайла Борецького). Чужинці — учені, політики, журналісти часто користатимуть з цього видання, не згадуючи вже про значення його в українському середовищі. Тут воно — джерело знання і виховання. Тут воно — одна з тих нечисленних книг, що її охоче перегляне й молоде покоління, призвичаєне до розкішних англомовних ілюстрованих видань про окремі країни.

Переглядаючи цей свіжовиданий фотоальбом, мимоволі пригадуються світлини, що досі були вміщувані в американських виданнях. Світлин про Україну опубліковано доволі багато й списати їх було б корисно не тільки для можливого вміщення в наступних виданнях альбому „Любіть Україну", але й для науково-бібліографічних та практично-пропаґандивних завдань. Це була б вдячна праця наших географів та істориків.

Тепер пригадаймо, що подавав про Україну найпоширеніший тут (а може, й в усьому світі) американський „Національний Географічний Журнал" (The National Geographic Magazin).

„Що таке Україна? Ось одне з багатьох питань, що його ставлять сьогодні люди, — стверджує автор статті про Україну („Україна, її минуле й сучасне") в серпневому числі згаданого журналу за 1918 рік. Автор — Невін О. Вінтер, у цей час був в Україні й світлини, вміщені при статті, він виконав сам.

Починається стаття короткою, поплутаною, історією України. Назву автор виводить від „окраїна". Багато говорить про козаків. „Жахливе повстання Хмельницького" порівнює з різнею в історії індіян і згадує про твори Сєнкевіча, де описано це повстання. „По невдачах польсько-української війни, у 1653 році доходить до об'єднання України з Росією".

Історію, на думку автора, треба знати, щоб зрозуміти події в Україні. Не дивно, що від Росії віддалилась Фінляндія, бо фіни — не слов'яни. Але це саме сталося і в Україні, що становить державу, приблизно такої величини, як Німеччина. Автор підкреслює різниці вдачі росіян і українців (на користь українців). Щодо мови, то автор знаходить, що вона „ближча до старослов'янської, ніж до великоруської". Підкреслює барвність одежі населення, що ходить босоніж. Описує окремі міста.

Стаття прикрашена тринадцятьма світлинами з подрібними поясненнями. На світлинах: базар у Харкові; група селянок, що йдуть на прощу до Києва; дівчата в Харкові; вулиця в Одесі; дівчина з веретеном; сільський священик; жнива; група лісорубів; селянська хата; звозять снопи; селянки на вулиці Харкова; старий вітряк; дідич серед женців під час обжинків у Західній Україні; прочани в дорозі до Києва.

Усі світлини цінні старанністю виконання й схоплення найрізніших постатей тогочасного побуту.

Менш цікава ілюстраційним матеріялом стаття Е. Гросвінора (Edwin A. Grosvenor) „Раси Европи" в грудневому числі за 1918 рік „Н. Геогр. Журналу", до якої додана докладна етнографічна мапа Східньої Европи. В розділі про українців автор пояснює, що їх є тридцять мільйонів, історія розпочинається князюванням Олега (щит на брамі Царгороду), Ольги й Володимира. „Гоголь, народжений в Полтаві, дав багато привабливих постатей малоросіян" (тут як і в термінах на мапі, назви українець й малоросіяни — рівновартісні). Україну завойовувала Польща, а до Росії була вона приєднана в роках 1686 й 1793.

Про козаків говориться в окремому розділі, при чому спільно про українських, донських і ін. Згадується про боротьбу Хмельницького й Мазепи.

Із світлин цінні: група дітей-сиріт, що їхні батьки згинули на війні, серед черниць в якомусь жіночому монастирі; полонені в Німеччині; мішана група в пишних народних (хіба театральних) строях з Великої України; дві дівчини-танцюристки в строях з Великої України (пояснювальний підпис про 30,000,000 населення й ніжні пісні України).

Інший характер має стаття Е. Гилмора „Звільнена Україна" (Liberated Ukraine by Eddy Gilmore) у травневому числі за 1944 рік цього ж журналу.

Автор був в Україні під час другої світової війни, в добу найбільшого захоплення світу червоною Росією, і його злопоінформованість робить з статті чисту агітку. Автор запевняє, що всі росіяни люблять Україну, що Росія посилено відбудовує зруйновану під час війни Україну, що населення радісно зустрічало червону армію, що люди охоче працюють в колгоспах й що церква живе в мирі з державою тощо.

При статті 22 світлини й мапа. Авторських лише три світлини: руїни Лаври у Києві; хлопці у Києві йдуть до школи й оглядання масової могили розстріляних німцями під Києвом (всі з 1944 року). Інші світлини належать „Совфото" й двом приватним особам. Оглядаємо: групу ченців у Київській Лаврі (чи ще не з царських часів); відбудову телеграфічних ліній; „народнє гуляння" у колгоспі; механізовану працю в колгоспі; повернення родини до зруйнованого села; життя в землянці — типове для повоєнної України: зруйнований дім, біля якого ходять кози; родину, що тягне ручним возиком залишки своїх речей, на яких сидить стара жінка; світлину Харкова з зруйнованим мостом на першому й собором на дальшому пляні; Дніпрельстан перед війною; дві світлини — руїни Харкова; землянку червоної армії на площі Дзержінського в Харкові; відділ червоної армії, що з скорострілами проходить через зруйнований двірець у Харкові; руїни селянської хати, — біля них родина варить їсти; передвоєнний притулок — три няньки тримають добре відгодованих дітей.

Проминувши пропаґандивну мету світлин „Совфото", вони все ж цінний ілюстративний матеріял з України. Подібний же матеріял приносять численні ілюстровані видання (не лише американські) про першу й другу світові війни, що їх наша бібліографія не може оминути.

І. Людим

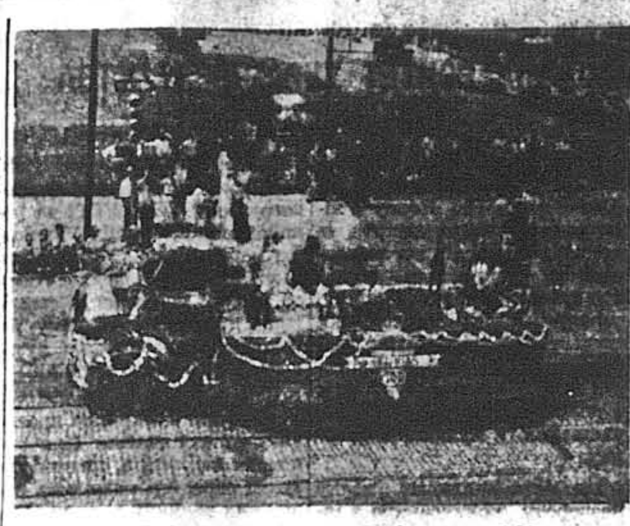
М. Кальба

УКРАЇНЦІ В ОМАГА ЗДОБУВАЮТЬ СИМПАТІЇ І ПРИЗНАННЯ

Місто: Омага, найбільше місто в стейті Небраска, простягається вздовж ріки Мизурі та лучить два найбільші рільничі стейти, Небраску і Айову. Тож і промисл переробки рільних продуктів тут найбільше розвинений. Тут найдете найбільшу торговицю в світі на домашній скот, тут і найбільші різні, які конкурують з Шікаґом за першенство в переробці м'ясних продуктів. Тут найбільші млини та фабрики мучних виробів і молочарні. Омага і в інших напрямках починає упромисловлюватись так, що брак робітника буде тут відчуватись на будуче. На викінченні є велика хемічна фабрика та фабрика бляшаних пушок. Тих безробітних, яких Омага має тепер, покриє всього 2% дальшого запотребування. Взявши під увагу добрі відносини заробітків та прожитку і добре підсоння, Омага являється добрим місцем на поселення новоприбулих. Хто був би заінтересований в переїзді до нашого міста, радо послужимо інформаціями та доложимо усіх старань, щоб заопікуватись приїжджими в підшуканні для них праці та приміщень.

Українське життя: До часу приїзду останньої іміграції українці в Омага були незнані. Доперва перед п'яти роками почали прибувати тут наші поселенці, так, що з початком 1950 року ми мали уже тут шість наших родин. Тут віднайшли ми наших старих іміґрантів, з котрих п. Михайло Ждан відразу припав до нас усіх новоприбулих цілим своїм серцем, чим лише міг — допомагав, та, на жаль, попереднього року з найбільшим смутком ціла громада мусіла попрощати його в останню дорогу. Цих шість родин поставило собі за завдання поширити нашу громаду та створити найбільший український осередок в центральній Америці. Почали прибувати нові люди, а з тим почало організуватись і наше громадське життя. Створено відділ УНС, в якому зосередилася вся громадсько-культурна праця. Тут почали відбуватись перші святочні сходини з доповідями та відсвятковування наших національних свят. Впарі з культурним життям, прийшла потреба і на духово-релігійне. Почав до нас час до часу загощувати отець парох із Сейнт Джозеф з Мизурі, опісля ми одержали священика, який обслуговує Омагу і Денвер в Колорадо, а від приблизно двох років маємо вже сталого душпастиря. За той час громада наша зросла до 153 душ, в тому коло 86 дітей. Засновано „Українсько-Американську Громаду", яка перебрала на себе в цілості усе культурно-громадське життя. Вона відсвятковує усі національні свята, уряджує концерти, забави, переводить збірки на різні цілі та гуртує усіх членів УКК. Вона ж з нашою церквою започаткувала українську суботнішню школу, до якої тепер учащає 42 дітей. Тим часом наша громада спромоглася на купно власної церкви, яку уже майже викінчено і виплачувано власними пожертвами та працею. Тепер викінчується підвал, який має служити громаді за залю та домівку. З купном церкви, в місцевій пресі появилась перша згадка про це, що в Омага існує гурт українців.

Ювілей Омаги: Омага це зовсім ще молоденьке місто. Бо цього року святкує своїх перших сто років. Святкує його дуже величаво, а всі імпрези присвячені ювілеєві. Уже попереднього року почато підготову до цих святкувань. Створено спеціяльний комітет, який на організатора спровадив директора Американського Національного Театру і Академії п. Алфреда Стерна, відомого нашим громадянам з Дітройту, де він перед кількома роками організував імпрези, зв'язані з 250-літтям Дітройту. При цьому ж комітеті створено і комітет національних груп, який мав зайнятись участю тих груп в ювілейних святкуваннях. На перше засідання запрошено і нашу групу, хоча вона найменша та наймолодша і яка ще дотепер не вложила свого вкладу у розбудову міста. На тому засіданні наша група зголосила свою участь у всіх імпрезах, до яких були допущені національні групи. Створено спеціяльний комітет для цих святкувань, який, свідомий свого важного завдання, відразу взявся за підготовчу працю. Почали відбуватись проби хору, танків, та придбано для цілої групи гарні народні строї. Все це потребувало багато зусиль і труду, бо фонди на це були мінімальні. Ми неспроможні були виасиґнувати на ту ціль багато тисяч долярів, як це зробили інші групи, спроваджуючи режисерів та хореографів, які місцями підготовляли їх до виступів чи спровадити на ці виступи своїх професійних артистів. Кожна група чи організація давала свій виступ на сцені, побудованій спеціяльно на ту ціль в парку. Реченець нашого виступу двічі відкладалось через дощ, аж останнього дня виступів на тій же сцені природа була для нас ласкавіша і наша група перший раз вийшла зі свого ґетта. На сцену виходить група із 30 осіб у прекрасних народних строях. Наперед виступає чоловік і дві жінки з українським прапором і хор відспівує „Ще не вмерла Україна". Це вперше в історії Омаги понад містом полився спів нашого гимну, а в повітрі залопотів наш синьо-жовтий прапор, якому тисячні глядачі, повстанням з місць, віддали свою шану. Після гимну слідував короткий реферат в англійській мові про Україну, її нарід та змагання. На сцену зновуж виступає хор, який своїм співом насолоджує слухачів, що в подяку рясно оплескують. По хорі шість пар виступає з „гопачком". З перших кроків танок охоплює усіх глядачів, які оплескували і вигуками захоплення супроводили його аж до закінчення. З тою хвилиною ми завоювали симпатії глядачів, які захоплювались кожним уже дальшим нашим виступом, аж до закінчення нашого концерту. Наші найменші школярі танком „Катерина" рівнож захопили усю публіку. На слідуючий день у ранішній і вечірній пресі появилась перша згадка про наш виступ зі знимкою.

Український віз на параді вулицями Омаги в дні 21 серпня ц. р. Параді приглядалось 75,000 осіб.

Наближався день найбільшої вистави, присвяченої 100-річчю Омаги, історичний спектакль під назвою „Омага Чук Вейґон оф Аме́ріка". П'єсу підготував відомий новеліст з Масачусетс Вільям Гібзон, а для її виконання спроваджено найкращих театральних мистців з Голлівуду та Бродвею. На Аксар-бен (найбільша імпрезова площа) побудовано спеціяльну сцену під цю штуку, найбільшу в Америці (може і в світі) довгу на 185, а широку на 95 ярдів. Вистава відбувалась на протязі шести днів від 24 до 30 серпня, а участь в ній найперших моделів. Вистава ця представляла усі важніші події, які відбувались в Омазі на протязі цих 100 літ. Шість національних груп брало участь в цій виставі зі своїми танками, представляючи наплив національних груп до Омаги. Вистава ця своїм розміром була кольосальна. Як твердили театральні критики, такої вистави не бачив ще ані Голлівуд ні Бродвей, а хотівши виставити її в цих містах, кошта перевищали б один мільйон долярів. Хореограф з Бродвею Тед Каппі (якому не судилось побачити навіть премієри, бо того ж самого дня мусів відлетіти до Італії, де має підготовити виступи на осінній сезон в Міляно) враз із директором і режисером Джеймсом Руссом (з Бродвею) об'їхали усі національні групи, щоб шість з поміж них вибрати до цієї вистави. Вибір припав і нашій групі. Само це вирізнення було для нас уже великою моральною заплатою за наш труд та додало охоти до ще більш посиленої праці. І тут на тому виступі наша група показалась найкращою з-поміж усіх.

Щовечора наш танок при хорові та оркестрі був найбільш оплескуваний, а глядачі засипували нас своїми ґратуляціями та признанням. Поверх 60 тисяч звиділи цю виставу, та цей цілий тиждень на устах усіх було слово Україна. Цей тиждень був справді українським. Як до тепер ніхто про нас не знав, так тепер усі про нас заговорили. Для підтвердження навести б слова декотрих осіб з признаннями для нас: Директор Д. Руссо: „На уродинах Омаги — ваша група танцювала прекрасно". Ричард Е. Дункгін (музичний директор і диригент симфонічної оркестри): „Праця моя з вами була для мене вершком цілої вистави. Я щиро вір'ю, що ми ще стрінемося знову". Джефрей Лин (кіновий та телевізійний артист Голлівуду): „Я розкошувався вашим танком і співом кожної вистави чимраз більше. Ви своєю участю піднесли якнайвище цю виставу". Каміля Ашлинд, (артистка Бродвею): „Найбільшою приємністю для мене було працювати з вами. Ваші співи і танки були розкішю для нас". І. Розенблят (мейор Омаги): „Ваша група в виставі була прекрасна в музиці, танку і строях, мої ґратуляції".

В тому ж самому часі 28 серпня відбулась „Піонерська Парада". Група наша, хотяй не піонерська, брала рівнож участь. На переді їхав наш віз, який представляв поневолення України Москвою. Позаду в поході йшла ціла наша група в народних строях з українським і американським прапорами на чолі. 85 тисяч осіб приглядалося тій одній з найбільших парад в цьому році. У багатьох глядачах, які оглядали наш віз, можна було зауважити сльози на очах. Вони наочно побачили образ большевицького „визволення" та „свободи". За наш гарний віз та групу губернатор і мейор безпосередньо з трибуни пересилали нам свої ґратуляції.

Та це ще не кінець нашої участи в цих святкуваннях. Вкоротці наша громада уряджує виставку образотворчу та народнього мистецтва. Крім власних експонатів, на цю виставку, доповнять нам її Український Базар з Филаделфії, пані О. Лятуринська з Міннеаполіс своїми писанками та керамікою, як рівнож приватні особи з інших стейтів, та УНС і УКК своїми англомовними виданнями. Віримо, що тими нашими виставками ще більш переконаємо американців про нашу високу культуру та любов до мистецтва.

Після цих успіхів та подій, які в так скорому часі здобула наша громада, не цільно нам спочити на лаврах, та сказати, що ми виконали своє завдання, але навпаки, вони забов'язують нашу громаду до ще більш посиленої праці для їх закріплення і поглиблення.

ПЛАСТОВА ВЕЧІРКА У ФИЛАДЕЛФІЇ

12-го вересня ц. р. відбулася у Филаделфії в малій залі Горожанського Клюбу перша в цьому сезоні „Пластова вечірка". Організатором вечірки дебютував цим разом 10-й Самостійний Гурток Старших Пластунок „Чортополохи".

У свіжовідновленому, по-осінньому прикрашеному приміщенні зібралося більше як сотня пластової та непластової молоді і кілька десятків старших громадян, щоб провести вечір у приємній, товариській атмосфері, погуляти та погуторити. Між гістьми була і копова Жіночого Коша у Филаделфії, пл. сен. О. Ґенґало, пані й панове сеньйори та члени Пласт-Прияту.

У програмі вечора виступали: п. Зенон Чайківський із сольоспівом при акомпаньяменті фортепіяна ст. пл. Ю. Годованець та секстет „Чортополохів" з репертуаром популярних пісень.

Несподівано великим успіхом користувалися танки з живими квітами для пань та з котильйонами для панів. Власний буфет „Чортополохів" у власному заряді Пань із Пласт-Прияту приманював численних гостей.

Аранжер забави, п. Зенон Чайківський, провадив вечірку цікаво й дотепно, розважаючи присутніх у перервах поміж танцями.

Цей вечір, чергова справді культурна товариська розвага, залишив по собі гарне враження і потвердив добру славу пластових імпрез нашого міста. (ем)

М. Савчин

ДРУГОВІ

Колись ми марширували
рожевими шляхами
і слави добували
з Січовими Стрільцями.

Чи тямиш наші рідні села,
де наша молодість весела,
де наші мрії і кохання
цвіли і зв'яли ще зарання.

Розбрились ми світами,
блукаєм чужиною
та серце юність тямить
і тужить за весною.

Чи тямиш наші рідні села...

Верніться, дні минулі,
вернися наша весно,
коли співали кулі
та радісно — воскресно!

Чи тямиш наші рідні села...

Михайло Савчин

ПІД ЗАВАЛОВОМ

Літом 1915 р. УСС-и довший час перебували в близькій до фронтової лінії резерві, розташовані в невеличкому ліску, під Заваловом. У стрімкому, хоч і не високому березі, ми поробили собі там сховища, що сяк-так забезпечували нас, але тільки від ворожих шрапнелів, які розривалися в повітрі і сіяли смертоносними грубими „шротами", або — як ми їх називали — „московськими галушками". Москалі, якщо не знали, то догадувалися, що в тому ліску могли бути розташовані якісь військові частини, тому час-до-часу, посилали нам в подарунку ці свої олив'яні „галушки". Тоді, моментально ми переривали щоденні зайняття, крилися у цих штучних кавернах і ждали, поки москаль не змучиться... І, як воно не дивно. Ніхто не відчував тоді страху, всі бували не раз в найкращому гуморі, хоч часто ворог посилав і „гострі кулі" — небезпечні гранати, які могли наробити багато „каліцтва" — як висловлювалися УСС-и. Та були поміж нами і такі наївні молоді хлопці, що тільки й ждали, коли москаль почне „бити" шрапнелями. Були це самоуки „ювіляри", які з алюмінієвих частин від шрапнелів виробляли досить вдалі перстені. Такі пам'яткові перстені, з датою викінчення і ініціялами мали серед стрільців великий попит. Горді з цього були наші ювіляри і радо виконували численні замовлення стрільців і навіть старшин. Не все однак могли вони справитися з своєчасним виконанням. Бракувало алюмінію. Єдиним джерелом його постачання була небезпечна ворожа куля. І не раз, безпосередньо по розриві шрапнеля, оті ювіляри навипередки гналися і шукали алюмінію. Довго це їм вдавалося, аж раз — 10. липня 1915 р. таки прийшло до нещастя. Два стрільці, Павло Рудий і Михайло Кукутар, за свою легкодушність заплатили життям. Важко і боляче було. Трудно підшукати такі слова, що ними можна б передати тодішній щирий жаль нашого серця за тими двома нерозважними нашими побратимами, що не в бою впали... І цей жаль передавався теж і у прощальних зворушливих словах сотника Д. Вітовського, який добру хвилину ждав над відкритою їх спільною могилою, поки, як здавалося, не був певний внутрішньої особистої перемоги військовика над власним людським серцем, поки він зміг опанований промовити:

Візьми мати піску жменю,
Посій його на камені.
Як те зерно піску зійде,
Тоді син твій з війни прийде...

Ще більше дрижало серце, коли співав хор під орудою чотара Г. Трухи. Мені здається, що ніколи перед тим і ніколи вже більше по тім, я не чув так ніжно і так глибоко зворушливо проспіваної пісні „Журавлі", як саме тоді на похороні тих двох наших побратимів.

Коли застигли в повітрі останні акорди жалобної пісні, на свіжій могилі, біля лісу, посеред доспілого похиленого колосся жита, забілів скромний березовий хрест.

Ю. Пясецький

„ЄДИНО ЖЕ НА ПОТРЕБУ..."

Переді мною звідомлення з доповіді спікера Манітобського Провінційного Парляменту, достойного Володимира Бачинського, яку він виголосив на запрошення Вільної Академії Наук у Вінніпезі.

Глибоко вражають слова цього піонера українського духа в Канаді, нині вже сивоволосого сина Української Землі, що своїми особистими даними та громадською працею здобув собі ім'я „нашого батька" серед українців Манітоби, а водночас велику повагу серед англо-саксонського світу, який наділив його найбільш почесною позицією Голови Законодатної Палати Провінції.

Радіємо вже самим наголовком його доповіді: „Культура й історія в духовому житті українців Канади" (а не, як це не раз чуємо, „канадійців українського походження"). Він вказує на те, що Шановний Прелеґент із перспективи близько 50-ти літ свого канадійського громадянства ясно бачить, а далі на основі авторитетних заяв найвизначніших державних мужів Канади, з якими в'яжуть його довголітня праця і контакт на парляментарному терені, ще і стверджує, що в канадійській демократичній державі живуть і можуть постійно одна біля одної жити різні етнічні групи, які мають повне право плекати й розвивати власну культуру. З цього виходить, що Канада, як держава, не заінтересована в тому, щоб одна сильніша етнічна група „поглинала" слабші. Навпаки, під поняттям доброго громадянина Канади розуміє саме не „засимільовану" безіменну людину, яка нехтує культурними надбаннями своїх предків і в почутті меншовартости свого роду прибирає, часом дуже невдало, маску приналежности до сильнішої групи (включно з прибранням „родового" прізвища), але саме під цим поняттям розуміє людину характерну, яка не підшивається під чуже пір'я, гордиться приналежністю до своєї етнічної групи, як частини свого народу, що настало осіла на території Канади і як її громадянин вносить віками надбані цінності своїх предків в спільну культурну скарбницю держави.

Це є нами інтерпретоване становище Канади, так по-нашому треба розуміти відомі і цитовані Шановним Прелеґентом слова заохоти членів канадійського уряду: „Будьте перш за все добрими українцями, коли хочете бути добрими громадянами Канади". Але є кола серед поодиноких сильніших груп, які думають дещо інакше і за традицією перестарілих поглядів та шовіністичних амбіцій хотіли б удержати засаду виключности своєї культури. Одначе рискуємо твердженням, що справді демократична думка здобула настільки сили в канадійському громадянстві, що цим колам з поглядами із минулого часу не вдалося б уже сьогодні змінити наставлення державної канадійської рації, і, хоч практика подекуди від цієї теорії відбігає, все таки етнічні групи, які мають моральний хребет і дійсно хочуть задержати своє наслідства, мають основу домагатися своїх прав там, де у зле зрозумілому або хибно інтерпретованому канадійському патротизмі цими признаними правами нехтують.

Конкретніше висловлюючись, треба змагати до того, щоб ці авторитетні заяви і заохоти державних мужів Канади не лунали лише при нагоді масових зборів менших етнічних груп чи з трибун передвиборчих мітинґів кандидатів на посольські крісла, але щоб ці правди мали правильне насвітлення в репертуарі публічних та під державною контролею існуючих приватних шкіл, а тим самим дійшли до свідомости і знайшли своє місце у психіці широких мас. Щойно тоді матимемо безумовний доказ, що ці шляхетні напрямні урядових чинників переводяться практично в життя.

Та шляхом, що його визнає державна внутрішня політика, може йти тільки така етнічна група, яка не лише має добру волю зберегти свою культуру, але коли поодинокі члени цієї спільноти мають настільки сильної волі, щоб користати із своїх привілеїв у буденному житті, не зважаючи на несприятливі іноді обставини, а головно і безумовно у відношенні до свого найближчого оточення, своєї родини.

Які болючі і гірко правдиві слова Шановного Прелеґента, що їх можна застосувати до дуже численних кол так із давнішої, як, на жаль, і з уже новішої еміґрації:

„Найцінніше, що ми губимо, — це наша рідна мова. Мати-українка до своєї дитини вже не говорить українською мовою, а чужою і тим свою дитину позбавляє найцінніщого, не співає рідної пісні і не переливає в душу дитини те найцінніше, що український народ витворив в ході віків, не плекає її душі і не виховує, як слід. Діти виховуються, як хочуть, анархізуються і губляться для нашого народу. Діти в тому не винні. Відповідальні за них батьки.

Найважливіший чинник, що прозраджує нашу духову порожнечу, ще наші емоції, які творять найінтимнішу сторону нашої душі. Коли наші почування просякнуті нашим рідним духом, зокрема нашою мовою, вони найдовше затримують нашу національну істоту. І коли я спостерігаю українську родину, в якій панує вдома чужа мова, там українських почувань і української душі вже нема. Коли двоє молодих, хлопець і дівчина, в почутті любови хиляться одне до одного і найінтимніші свої почування висловлюють по-англійськи, там уже рідної душі нема. Коли чоловік і жінка у спокійному стані говорять по-українськи, а у схвильованім, в піднесенім стані їм української мови не вистачає і на її місце приходить чужа мова, — я констатую, що український дух покидає цю родину, і ця родина рідною душею стає порожня. Це найбільш загрозливі показчики, що українство винароднюється і сумна його будучність".

Далі Шановний Прелеґент закликає наших передових людей, новоприбулу інтеліґенцію та весь свідомий загал зробити все, щоб затримати дух української культури в душах українців Канади.

Здавалося б, що на цьому відтинку, у виховній ділянці, на основі відомостей і звітів з преси робиться в останніх роках багато, і справді годі заперечити зусилля, що їх роблять поодинокі громадяни й організації. У кожній місцевості, малій чи великій, де тільки живуть українці, маємо вечірні Рідні Школи. Але коли прислухатись до розмови дітей, що виходять з цих шкіл, то в великій більшості, байдуже, чи це діти нової чи давноприбулої еміґрації, ця розмова чужою мовою. Школа не всилі за дві чи три вечірні години навчання відробити те, що занедбали батьки у вільному від шкільної науки часі. При цьому мусимо здати собі справу, що не вистане закінчити освіту дитини в ділянці українознавства, коли вона навчиться писати й читати по-українськи. Наука мусить іти рівнобіжно з тим матеріялом, який опановує дитина в чужій школі з ділянки літератури, історії, географії і інших дисциплін. Інакше постає велика різниця у знанні свого й чужого. За тим іде брак свободи вислову думки, а далі неоправдане почуття меншовартости власної культури і — відчуження.

Тому побудова й розбудова середньошкільних постійних курсів чи шкіл українознавства (в Торонті першим піонером в тій ділянці шкільництва є пані Л. Копач) є справді справою першої ваги для майбутнього української групи в Канаді, а почин для організації тієї ділянки шкільництва можуть і повинні дати в першу чергу заінтересовані батьки.

Батьки мусять врешті зрозуміти, що їх обов'язок не тільки дати дитині те, що потрібне їй для фізичного здоров'я. Більшим обов'язком від їх особистого зактивізування себе у партійно-політичному житті громади чи викликування вічевого патріотизму серед своїх дорослих друзів є їх обов'язок дбати за збереження українського духа своєї власної родини, своїх власних дітей. Якщо батьки занедбують це, якщо самі засмічуватимуть свою мову „воляпіком" перекручених чужих слів, якщо будуть байдужі до того, як говорять їхні діти під час забави у власній хаті і якщо будуть жалувати видати на виховання і збереження душі дитини бодай одну десяту того, що витрачають на її фізичне удержання, якщо дозволять, щоб їхній дитині вручили перший молитвослов у чужій мові, не будуть дбати про правильну і систематичну науку, — тоді нехай не дивуються, коли за декілька років їхні діти поплинуть, як качата, за бистрою водою, а вони самі розпачатимуть на березі і приписуватимуть вину всяким тяжким умовинам та ламатимуть руки над занепадом українського духа на чужині, куди вони їхали з наміром врятувати його.

Вартий уваги теж погляд м-ра Йонга у його праці „Юкреніен-Кенедієнс" (біля 400 стор. друку, видання „Кенедієн Інститют фор Ментал Гелт"), що українці, коли живуть у масі, напр., на преріях, незвичайно відпорні на асиміляцію. Зате по великих містах іде асиміляція навіть для її найбільших прихильників заскорим темпом, бо діти втрачають зв'язок з батьками, як своїми моральними опікунами, уже в першій ґенерації, і то на велику шкоду держави.

Школи вже давно почали науку. Нормальна виховна праця вдома і в школі — на повному ходу. Чи врешті не час призадуматись і над цими преважними з погляду майбутнього нації справами? І чи не час перевірити свої погляди та усвідомити собі, що всі труднощі, які існують, можна побороти і що справа не безнадійна, коли повні усвідомимо собі загрозу, постановимо протиставитись їй та будемо послідовно переводити в життя свої протизасоби.

І для добра України і для добра Канади можна б без хули закінчити ці наші міркування євангельськими словами: „Єдино же на потребу..."

ДАЙТЕ СВІЙ ВКЛАД У ПОШИРЮВАННЯ ПРАВДИ ПРО УКРАЇНУ! ПОШЛІТЬ СВОЮ ДОБРОВІЛЬНУ ДОПЛАТУ ДО ПЕРЕДПЛАТИ ТА СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „СВОБОДИ"!

РІЧНІ ЗБОРИ ТОВАРИСТВА ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОГО ВІЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ В ЗДА

Ню Йорк. — В неділю, 19-го вересня 1954, відбулися тут в залі Дому української культури, річні Загальні Збори Товариства Прихильників Українського Вільного Університету.

Збори відкрив голова Т-ва, проф. д-р. Осип Андрушків. Після прийняття порядку дня обрано Президію Зборів, до якої на голову обрано проф. О. Андрушкова та на секретаря д-ра В. Цюцюру. Проф. О. Андрушків, перед продовжуванням дальшого порядку дня, зупинився кількома вдячними реченнями — назвавши прізвища членів попередньої Управи Т-ва, які відійшли на вічний спочинок, поклавши чимало старання й праці для розбудови й дальшої діяльности Т-ва, а Збори вшанували їх хвилиною мовчанкою та встанням з місць.

Після протоколу попередніх Річних Зборів відчитано привіти: від УВУ з Мюнхену, від НТШ та УВАН-у з Ню Йорку та від інших Товариств і Організацій. Звітуючи за пророблену роботу, проф. О. Андрушків, як голова Т-ва, сказав: „Згідно з постановами статуту Т-во несло моральну й матеріяльну поміч УВУ. Моральну шляхом статтей в часописах, доповідях, летючках і мовлення по радіо, а матеріяльну — збираючи фонди й висилаючи їх адміністрації УВУ до Мюнхену". Професор зазначив, що основною матеріяльною базою були членські внески від звичайних членів 1 дол. на місяць і від спомагаючих членів 50 центів на місяць та на збіркові листи, виставлені й затверджені Ректоратом УВУ, й інші добровільні пожертви.

Сьогодні Товариство, — сказав проф. Андрушків, — начислює 89 звичайних членів і 108 спомагаючих. Склад звичайних членів постійно мінявся, багато відійшло. На жаль велика частина бувших студентів і професорського складу УВУ не дає ще й сьогодні ні моральної, ні матеріяльної піддержки Т-ву. Зате відрадним досягненням є праця наших мужів довіря: пп. Теодор Гелемей (Нюарк), Ілля Мула (Шікаго), Семен Лісовець (Вронкс), Олександер Наконечний (Шікаго), Євген Карпяк (Міннеаполіс), Ярослав Карпяк (Аллентавн) та інших. Хоч у загальному збірка дала непоганий вислід, але є місця, де найбільше скупчення нашої української спільноти, зокрема Ню Йорк, дали слабі висліди. Висліди могли б бути кращі, якби наше громадянство, а зокрема колишні студенти та члени професорського складу УВУ більше підтримало Т-во. Далі проф. Андрушків зацитував листа від Сенату УВУ з нагоди Зборів, де сказано: „Під сучасну пору допомога Т-ва Прихильників УВУ являється найповажнішою підтримкою, найбільшою позицією в бюджеті УВУ, без якої було б дуже трудно продовжати будь-яку дію".

Д-р О. Карапінка, як голова Контрольної Комісії Т-ва, дав докладний цифровий звіт — зіставлення прибутків і видатків за час від 15 вересня 1953 до 15 серпня 1954 року. Він підкреслив величезну роботу, що її в звітуючому році пробило Т-во ПУВУ, при далеко замалій моральній і матеріяльній піддержці з боку українського громадянства. Контрольна Комісія оцінила роботу Т-ва ПУВУ добре й унесла предложення абсолюторії уступаючій Управі.

Після звітів відбулися дебати, в яких узяли участь: проф. К. Кисілевський, проф. Я. Падох, проф. В. Лев, проф. П. Савчук, д-р П. Богданський, д-р В. Цюцюра та інші. Дискутанти зазначували, що дійсно робота Управи Т-ва є великим осягом в піддержці УВУ, як бастіону української духової культури на еміґрації. Треба ствердити, що робота Управи Т-ва велася пляново й систематично. Деякі члени Управи віддавали чимало свого часу роботі Т-ва. Але треба ствердити справедливо, що найбільшого старання й праці в Т-ві прикладав голова Управи проф. д-р Осип Андрушків. Йому треба завдячувати так добре поставлену роботу Т-ва, що дає велику моральну, а особливо матеріяльну піддержку УВУ.

Після всебічного обговорення кандидатів до нової Управи, Збори одноголосно переобрали на голову Т-ва Прихильників УВУ проф. д-ра Осипа Андрушкова; проф. д-ра Василя Стецюка — містоголовою; мґр-а Володимира Кульчицького, секретарем; д-ра Петра Богданського, фін. реф.; проф. Павла Савчука, прес. реф.; д-ра Івана Новосівського та д-ра Юліяна Савчака, заступниками. До Контрольної Комісії обрано д-ра Оліяна Карапінку, п. Константина Гребчака, проф. д-ра Ярослава Падоха та д-ра Богдана Цюцюру і д-ра Василя Леницька на заступників.

На закінчення Збори побажали новообраній Управі ще краще попрацювати на полі піднесення нашої духовости — підтримуючи морально і матеріяльно Український Вільний Університет, який гордо несе прапор духового розвитку і культурних надбань Української Нації.

П. С.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

Шікаґо, Ілл.

Ювілей українського жіноцтва.

Урочисто і в святковій обстанові відзначило громадянство Шікаґа 70-ті роковини орґанізованої праці українського жіноцтва на Батьківщині і в світі. Відділи Союзу Українок Америки в Шікаґо і Мілвокі влаштували спільно в неділю 17-го жовтня святкову академію в новій авдиторії школи св. Миколая. Академія була виведена тільки жіночими силами. Перша частина програми, якою керувала п. Іванна Подола, складалася з промов і привітів. Головну промову виголосила голова СУА п. Олена Лотоцька англійською, та українською мовами. Вона подала широкий огляд ідей і завдань українського жіноцтва в історичній перспективі і в застосуванні до потреб сучасного моменту. Її промова була одночасно закликом до всього ідейного жіноцтва з рядів української еміґрації вийти на широку ниву громадської праці і з'єднати сили для допомоги поневоленій батьківщині і всій нашій громаді на вигнанні. Одушевлено зустріла авдиторія промову голови СФУЖО, п. Олени Кисілевської. Треба підкреслити, що при нагоді ювілейного свята громадянство Шікаґа привітало заслужену сеньйорку з 85-ми роковинами її народин і склало їй, враз із китицею квітів, свої найщиріші побажання. Заступниця голови СУА і водночас голова 22 Відділу п. Анастазія Федуняк розгорнула ширшу картину життя і діяльности Ювілятки, яка стала для нас тепер наче живим символом пильности, трудящости і незламности свідомого українського жіноцтва. Серію виступів закінчила голова Союзу Українок Східньої Канади, п. Кравс, що супроводила п. Кисілевську в її поїздці з Оттави до Шікаґа. Українські промови були переплетені виступами американських гостей, таких як член конґресу пані Черч і заступниця голови Ліґи Жінок стейту Іллиной. Другу частину програми заповнили мистецькі виступи пань: Ліліян Опихалої (сольоспіви) і Вікторії Себастіянської - Кирилюк (скрипка) при фортепіяновім супроводі Галі Федорців. Закінчила програму молода надійна піяністка Ельва Барабаш. Концертова частина стояла на високім мистецькім рівні, так щодо підбору точок (твори Лисенка, Барвінського, Вілогруда, Бетговена, Шопена, Двожака і Карачане), як і під оглядом виконання. Після концерту відбувся бенкет, під час якого виголошено низку привітів від місцевих організацій та окремих осіб. Тут громадянство у щирій родинній атмосфері ще раз віддало поклін великій патріотичній праці сеньйорку українського жіночого руху п. Олени Кисілевської і вітало зорганізоване жіноцтво з його ювілеєм. Ролю товстмастрів виконували пані Ольга Забоська та Зеновія Литвинишин. З нагоди 70-річного ювілею відділи СУА в Шікаґо видали друком пропам'ятну „Ювілейну Книгу", що є збірником статтей Олени Кисілевської, Олени Лотоцької, Аліс Вільємс (голови Ліґи Жінок стейту Іллиной), Лідії Бурачинської та оглядів праці окремих відділів СУА на терені Шікаґа та Мілвокі і вміщує портрети провідниць українського жіночого руху та збірні світлини членок.

З.

Ню Йорк, Н. Й.

„ЖИВА ГАЗЕТА" В У. Н. ДОМІ В НЮ ЙОРКУ

5 діячів пера виступили з короткими доповідями - статтями на різнородні теми, а два драматичні артисти внесли в поважний характер вечора трохи веселости. Той цікавий вечір відбувся в неділю 24-го жовтня заходами Культурного Осередку Українського Народного Дому в Ню Йорку у великій залі того Дому, яка майже вщерть виповнилась слухачами. На початку ред. Я. Чиж, нав'язуючи до теперішньої виборчої кампанії в ЗДА, сказав про початки обох американських партій, головні їх різниці в минулому і велику схожість в теперішньому. Він звернув увагу, що в цілому американському житті першу ролю грає практика, „а не теорія", і це стосується теж партійно - політичних відносин. Між демократами й республіканцями ведеться тепер палка полеміка, чи експлюатувати атомову енерґію для мирних цілей мають приватні підприємства, чи держава. Доповідач радив українським виборцям не дивитися, з якої партії походить кандидат, лише як він ставиться до Сходу Европи й України. — Ред. Ю. Дивнич говорив про видану недавно в УССР об'ємисту „Історію України" і цитатами з перших таки сторінок доказував, як та ціла офіційна історія є пофальшована, перекручена, представлена в кривому дзеркалі московського імперіялізму, закрашеного тепер комуністичною ідеологією. — Д-р Ю. Фединський з'ясовував причини, чому цілий ряд осіб в ЗДА, що займались шпигунською чи підривною роботою, не попали до в'язниці, а живуть на волі, були засуджені з інших причин, або свобідно виїхали за кордон. Пригадавши відомі скандальні процеси Алджера Гісса, Джудіт Коплон, справу Вайта і ін. та вбивство майора Галаґана двома його підчиненими наприкінці війни в Італії, доповідач вказав на величезну формалістику американського законодавства і висловив певність, що американське законодавство еволюціонуватиме в напрямку більшої елястичности. — Д-р С. Ріпецький говорив про мало відомий фінський леґіон, який живо пригадує леґіон Українських Січових Стрільців. Він вишколювався під час першої світової війни на терені Німеччини і потім відіграв вирішну ролю при визволенні Финляндії з-під російського панування. Доповідач зв'язав свої заввага з актуальною подією: появи великої української військово - історичної книжки, якої автором є відомий український генерал, що зовсім поминув мовчки постання і ролю Українських Січових Стрільців, тоді, коли англійський генерал, який боровся в першій світовій війні проти Німеччини, недавно у вступному слові до книжки про фінський леґіон, зоганізований в Німеччині, висловився про нього з найвищими похвалами. — Ред. І. Кедрин дав огляд теперішньої міжнародної ситуації, вказавши на причини існуючого міжнародного напруження, нову совєтську т. зв. мирову офензиву й останні події, включно з Паризькою конференцією. — Арт. Б. Паздрій виголосив монолог - гумореску І. Керницького про „ситизена", який жалується на американських лікарів, а дир. Й. Гіриак знову репрезентував безсмертного вже Гриця Зозулю з монологом - гумореською пера Е. Козака на тему осінніх концертів і клопотів власників авт, викликаючи спонтанний сміх і оплески. — Весь вечір, хоч багатий своєю програмою, тривав несповна дві години, бо кожний із доповідачів тримався строго рямків 15-ти хвилин для свого слова. Тому слухачі не були втомлені і висловлювали бажання, щоб такі вечори повторювались частіше, приносячи присутнім багато цікавих інформацій і культурну розвагу.

М. Г.

ДВАДЦЯТЬ ЦЕНТІВ НА ЖИТТЯ

Розпучливі умовини існування скитальців по таборах в Австрії.

У зв'язку з появою статті-допису „Залишенецькі будні" в „Свободі" ч. 118, де представлювано невідрадні відносини для українських залишенців в Німеччині, переселених із бараків до мурованих домів, появилась в „Українському Самостійнику" з 24 жовтня ц. р., ч. 43, інформаційна стаття „Гірка доля наших людей в Австрії", написана на підставі матеріялів Українського Національного Представництва в таборі Куфштайн. Передруковуючи в більшості ту статтю, зазначуємо, що за інформаціями з приватних листів — подібні відносини панують також в таборі Сант Мартін біля Віллаху в Каринтії, якого бараки служили для приміщення юґославських воєнних полонених за другої світової війни і не були навіть сканалізовані. Про відносини в таборі Куфштайн у Тиролі читаємо таке:

Скитальці в таборі Куфштайн живуть у тих самих бараках, що були побудовані ще за Гітлера. Вони вже старі й діраві. Зимою в них дуже зимно, часом ще й вода тече, а влітку спека. В Австрії досі ще нікого зі скитальців не перевели до мурованого будинку. Перед своїм вікном скиталець має і дальше право посадити собі трошки городини чи там квітів, на землі розміром 8 до 10 квадратових метрів. Колись, коли ще таборами управляли французи, був визначений один барак-стайня, де скитальці могли годувати курей, кріликів та свиней. Але за австрійської управи наказали курей, кріликів та свиней забрати, а барак-стайню розібрали й продали.

Роверів в цілому таборі, на 500 мешканців, не більше як три, бо залишенці нікуди не їздять. Дістати працю скитальцеві дуже важко.

Колись можна було світити та уживати електричні кухонки без обмеження. Тепер для кожної кімнати є лічильник струму. Можна зужити тільки 135 кіловатів у місяць. Таборову кухню зліквідували. Зліквідували теж таборовий шпиталик-лікарню.

Скиталець дістає на своє удержання і всі його потреби, допомогу в висоті 5.80 шил. на день. Це є 20 ам. центів, або трохи менше як одну нім. марку. За ці гроші можна купити кілограм чорного хліба та двоє яєць. Один кг. білого хліба коштує 6 шил., одне яйце 1.40 шил а про м'ясо вже навіть не говоримо, бо 1 кг. м'яса коштує около 30 шил.

У таборі видно, як снуються наче тіні обдерті скитальці, хворі на туберкульозу, або тягнуть зболілі від ревматизму ноги і чекають кінця свого тяжкого положення.

В „Новім Світі" ч. 5, у статті „Конвенція про скитальців" сказано, що згідно з тією конвенцією, скитальці майже зрівняні з місцевими громадянами в правах, що мають право на працю, заробіткове зайняття і то навіть у вільних фахах, мають право закладати товариства, організації. — Читаємо і з дива не виходимо. У нас в Австрії ремісники, фотографи старалися про ремісничу карту, та нічого з цього не вийшло. Ніхто зі скитальців не дістав права відкрити якесь підприємство.

Не дозволено досі в Австрії ні на одне статутове товариство, чи організацію. В Австрії існує тільки товариство „Січ" у Грацу, якого статут був затверджений кілька років перед першою світовою війною. Навіть централя українців „Українське Центральне Допомогове Об'єднання в Австрії" існує як комітет, а внешені кілька разів статути влада відкинула. Таборові представництва, Суспільна опіка, все це існує як установи, дозволені на словах окупаційною владою, а не австрійською. Союз українських ветеранів, Союз Українок, існують, як секції таборових представництв, дозволених окупаційною владою.

Про „рівноправність" скитальців в Австрії свідчить така подія:

Діти з табору в Куфштайні, усі, не тільки українські, ходили до загальної народної школи в місті. Вчились у тих самих клясах, що австрійські діти. Цього року по шкільних феріях дирекція школи вилучила більшість дітей з табору зі загальних кляс, і зробила одну клясу для скитальців, в яку зігнали дітей з ІІ, ІІІ і IV-ої кляси разом. Розуміється у такій клясі неможлива ніяка наука. Це зроблено тому, щоби діти скитальців не сиділи разом у школі з австрійськими дітьми. Всякі прохання батьків, щоби їхніх дітей перевели до загальних кляс, були безуспішні.

Так виглядає зрівняння скитальців з місцевими горожанами.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСОЮЗУ!

ВИКОНАЛИ СВІЙ ОБОВ'ЯЗОК

У цій рубриці друкуємо з признанням і подякою імена тих громадян, що прислали свою добровільну доплату до передплати „Свободи" та свою пожертву на фонд дитячого журналу „Веселка".

СПИСОК Ч. 19.

С. Костів, Джерзі Сити	$50	П. Літинський, Ню Йорк	2
Д-р Я. Восвідка, Ню Йорк	5	С. Карп, Бетлегем	2
Д-р Н. Гайворонська, Фор. Г.	5	І. Сеник, Шікаґо	2
Т. Радинський, Филаделфія	5	Н. Бойчук, Шікаґо	2
Е. Полевчак, Елизабет	5	М. Сидорук, Фултон	2
П. Володка, Бофало	5	Д-р Р. Крупка, Шікаґо	2
О. Біляк, Пітсфілд	5	К. Гриневич, Шікаґо	2
П. Зботанів, Гренд Рапідс	5	Д-р М. Мичковський, Гелена	2
С. Луцький, Дітройт	5	Р. Чубатий, Гартфорд	2
Д-р Т. Парфанович, Бофало	5	І. Лакуста, Филаделфія	2
Ю. Крайківський, Едмонтон	4	В. Трух, Трентон	2
І. Нафус, Бофало	3	М. Цапка, Нюарк	2
А. Полевчак, Елизабет	3	С. Грабар, Перт Амбой	2
М. Голубко, Рошель Парк	3	В. Сидорик, Шікаґо	2
О. Федорак, Шікаґо	3	Д. Мозіль, Клівленд	2
О. Зубар, Пасейк	3	М. Патроник, І. Гейзелкр.	2
М. Стефанський, Міннеаполіс	3	К. Богданов, Клівленд	2
С. Благий, Лонг Айленд С.	3	О. Колтушок, Денвер	2
П. Сиротюк, Гадсон	3	П. Кекіс, Говзатонік	2
А. Пукерис, Амстердам	2.50	А. Спяк, Вотерваліт	2
П. Хребор Елизабет	2	О. Матух, Бофало	2
М. Гульник "	2	Т. М. Діськевич, Шікаґо	2
М. Маркович, "	2	У. Ліськевич "	1
С. Пограничний "	2	Т. Н. Діськевич "	1
Ю. Тритяк	2	І. Ф. Наст, "	1
М. Звонок, Монтреал	2	П. Домінік, Кройдон	1
В. Кривуцький	2	Г. Марценюк, Шікаґо	1
Ю. Кузан, Торонто	2	В. Горний, Маратон	1
І. Ситник, Филаделфія	2	М. Заплітний, Бруклин	1
В. Дубчанський, Ню Гейвен	2	М. Терлецький, Шікаґо	1
А. Яременко, Шікаґо	2	І. Приймак, Ню Йорк	1
В. Малиновський, Салісбури	2	В. Бутрин, Филаделфія	1
В. Бурак, Блекстон	2	Т. Янчак, Клівленд	1
І. Смолій, Ст. Джансвіл	2	Е. Доцюк, Шікаґо	1
о. Н. Боднар, Елмора	2		
Ю. Новак, Дітройт	2	Разом	$ 221.50
З. Лебедь, Ню Йорк	2	Раніше проголошено	4,861.15
І. Отець, Уріксвіл	2		
Т. Стельмах, Чісгольм	2	Разом вплинуло	$5,082.65
М. Нич, Клифтон Гайтс	2	на фонд „Веселки".	

СПИСОК Ч. 20.

М. Шибінський, Ембрідж	$10	П. Люра, Рачестер	2
Я. Войнаровський, Шікаґо	10	М. Дутка, Рачестер	2
Н. Марко, Ню Йорк	10	П. Афенко, Рачестер	2
В. Гасій, Ню Йорк	10	Д. Савдик, Лорейн	2
М. Хохля, Ню Йорк	10	Т. Дурбак, Ірвінґтон	2
С. Сеник, Ню Брансвік,	7	І. Хміль, Ню Йорк	2
М. Флик, Едмонтон, Канада	5	Д-р Я. Микулович, Ню Йорк	2
М. Коваль, Вінніпег	5	В. Круглов, Нюарк	2
І. Голик, Беркей	5	Н. Коршенюк, Гартфорд	2
И. Дзямба, Коговс	5	П. Корейко, Бруклин	2
Д. Бойчук, Бассеїк	5	Г. Гарман, Ню Йорк	2
Д-р В. Левицький, Клівленд	5	В. Загродник, Флашінґ	2
П. Біленький, Торонто	5	Д-р Є. Лотоцький, Трентон	2
Р. Пристай, Рачестер	5	Н. Герлях, Ню Йорк	2
Є. Крук, Байон	5	І. Кукурба, Шікаґо	2
М. Баран, Шікаґо	3	В. Дутка, Гартфорд	2
В. Танасійчук, Бруклин	3	И. Еванік, Рураль Валей	2
П. Костик, Джерзі Сити	3	С. Сірий, Віндсор	2
М. Лисяк, Мілбре, Каліф.	3	М. Джума, Верден, Канада	2
И. Сабава, Розел	3	А. Медвідь, Гренд Рапідс	2
З. Пелешко, Гаммонд	3	І. Козак, Бріджпорт	2
А. Блащак, Куртіс Бей	3	І. Цапар, Дороті	2
І. Юсип, Ст. Луіс	3	М. Ширко, Шікаґо	2
М. Строцюк, Вавкеган	3	Х. Елінишевська, Торонто	2
М. Примак, Шікаґо	3	Н. Березовська, Лос Ендж.	2
М. Касей, Дітройт	3	Ф. Таран, Індіянаполіс	2
Д-р Є. Боднарук, Торонто	3	З. Команицький, Бівер Ф.	2
Е. Марак, Маршфілд	2.50	Г. Шкурко, Судбурі	2
А. Кобрин, Честер	2.50	М. Білинська, Клівленд	2
П. Безручко, Клівленд	2	І. Сухий, Дітройт	2
М. Худоба, Бріджпорт	2	Д. Німилович, Шікаґо	2
Г. Гайоний, Ню Йорк	2	Н. А. Рібінський, Ню Йорк	2
А. Дацишак, Рачестер	2	І. Слука, Джерзі Сити	2
Д-р А. Мацюрак, Бруклин	2	І. Корстелюк, Шікаґо	1.40
Д-р І. М. Новосівський, Н. Й.	2	І. Чайка, Джерзі Сити	1
С. Мельник, Ню Йорк	2	І. Патуляк, Джерзі Сити	1
І. Мартинович, Глен Гарден	2	М. Бойко, Ню Йорк	1
Р. Ворона, Дункансон	2	М. Рибіський	1
Н. Малашко, Шікаґо	2	А. Самборський	1
В. Грохола, Шікаґо	2	Б. Папенко, Нюарк	1
Д. Копіль, Шікаґо	2	І. Ткачук, Бруклин	1
Н. Мороз, Ню Йорк	2	Я. Базалі, Дітройт	1
Ч. Кологривенко, Шікаґо	2	М. Ковалчин, Гемілтон	1
Е. Мільчук, Ню Йорк	2	П. Левків, Віліямстови	1
А. Ясний, Ню Йорк	2	С. Голяне, Шікаґо	1
Х. Стефанович, Міннеаполіс	2	М. Палько, Филаделфія	1
І. Іськів, Сан Бруно	2	І. Макар, Бруклин	1
П. Дасюх, Фаірфілд	2	І. Б. Залуцький, Шікаґо	1
А. Гулей, С. Плейнфілд	2	М. Стасюк, Ню Бріген	1
Т. Романяк, Филаделфія	2	А. Несвячений, Джерзі Сити	1
С. Александрук, Провіденс	2	І. Лущишин, Рачестер	1
В. Стадник, Коговс	2	А. Іванів, Рачестер	1
Е. Стожик, Ню Оксфорд	2	М. Бурлюка, Гамонд	1
Ч. Білічак, Колчестер	2		
Г. Полозяк, Гованда	2	Разом	$ 289.40
М. Хоміцький, Спеонк	2	Раніше проголошено	5,082.65
Ч. Бучак, Форест Гілс	2		
І. Фізер, Скенектаді	2	Разом вплинуло	$5,372.05
А. Богдан, Нюарк	2	на фонд „Веселки".	

ДАЙТЕ СВІЙ ВКЛАД У ПОШИРЕННЯ ПРАВДИ ПРО УКРАЇНУ! ПОШЛІТЬ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА ФОНД „СВОБОДИ"!

Повідомляємо, що ціна оголошення величини 1 інча через 1 колонку виносить $1.40. Проситься належитість (відповідно до величини оголошення) пересилати разом з текстом.

Адмініcтрація.

Вступайте в члени УНСоюзу!

Спорт

БРІДЖПОРТ, КОНН.

SONS OF PORTUGAL, DANBURY — УСТ БРІДЖПОРТ 0:10 (0:5).

Денбирі, 24 жовтня. — УСТ в ослабленому складі, без братів Товпашів і М. Кмеця, заслужено переміг збентежених портуґальців на їх „власному подвір'ї". Гра у перших хвилинах жива. Противник намагається прорватися під ворота УСТ силою (бо техніки і системи в них не видно), але дарма. Їх анулює холоднокровно наша оборона. Опісля перебирає ініціятиву УСТ і вже в перших 10-ти хвилинах, після гарного заграння Говшанич II, — Попель — Якимів, Попель, переїхавши оборону, посилає певним стрілом м'яч у сітку. Далі УСТ накидує темпо і високо технічно переважає противника. Попеля, який сам пробивається через оборону, безрадний оборонець „гакує", але признаної „одинадцятки" УСТ не використовує. Гра переноситься під ворота портуґальців, стає нецікавою, але настрій в нас бадьорий і домінуючий, бо ворота падуть одні за другими.

Ю. Вілканич не мав на воротах роботи. В обороні добрий, твердий і притомний „Джімі" Токар показується „непромакальним". В помочі Ю. Сабо поволі приходить до себе, а Івашків був усюди і кожний м'яч був його. В нападі брак скорих комбінацій, змагуни придержують м'яч за довго і мало стріляють зі 16-тки. Працьовитий Попель, зрівноважений Якимів і холоднокровний Говшанич II були мотором нападу і стрільцями дня.

Ворота добули: Попель 4, Горань 2, Говшанич II 2, Говшанич I 1, Вурий 1.

Склад УСТ Бріджпорт: Вілканич, Сумик, Токар, Сабо, Івашків, Говшанич I, Вурий, Якимів, Попель, Говшанич II, Горань.

Мирослав Стахів.

Ставайте членами Українського Народного Союзу, а тим самим і співвласниками 15-ти мільйонового майна організації!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

ШІКАГО, ІЛЛ. — Управа Т-ва ім. Д. Вітовського, відд. 301 повідомляє, що місячні збори відбудуться в неділю, 7-го листопада, в залі при церкві св. Володимира, 2238 W. Cortez St., о год. 12:30 вполудне. Буде звіт делеґата п. В. Іващука з конвенції, тому просимо всіх членів прибути. — Управа.

ВАЙОН, Н. ДЖ. — Бр. св. Арх. Михаїла, відд. 213, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться у вівторок, 9. листопада, в У. Н. Домі, 35 В. 19 вул., о 7 год. веч. Довгуючі члени, які не заплатять своїх вкладок, проситься заплатити на зборах, бо в противнім разі будуть суспендовані. — В. Салій, предс.; М. Данько, кас.; А. Васараб, секр.

ЧИТАЙТЕ „СВОБОДУ"

Посмертні Згадки

ЯКІВ КРАСНОВСЬКИЙ, довголітній член і бувший предсідник 65 відд. У. Н. Союзу і Бр. св. Володимира в Елизабет, Н. Дж., помер в 74 р. життя. Покійний родився в селі Дегова, пов. Рогатин, Галичина. До У. Н. Союзу вступив 1915 р. Покійний був щирим українцем, брав участь у народнім і церковнім житті. Полишив в смутку брата Михайла в краю і дальшу рідню. Жена покійного бл. п. Агафія померла тому 7 місяців. Похорон відбувся 1-го жовтня з похоронного заведення п. Литвина, а відтак до укр. католицької церкви св. Володимира і на цвинтар при участи Родини, Приятелів і Членів Бр. св. Володимира, відд. 65 УНСоюзу. — В. Н. П.!

А. Смит, секр.

СЕМЕН МРИГЛОТ, довголітній член Т-ва Запорозька Січ, відд. 283 У. Н. Союзу в Auburn, N. Y., помер 15-го жовтня 1954 р. в 68-ім році життя. Покійний походив зі с. Колбойовичі, пов. Рудки, Галичина. Полишив у смутку дружину Катерину, двох синів, дві дочки і сестру. Похорон відбувся з церкви св. Петра й Павла на цвинтар св. Йосифа. — В. Н. П.!

Український Народний Союз, який нараховує тепер уже понад 70 тисяч членів, є такою передовою народною установою американських і канадійських українців, в списку членства якої не повинно забракнути теж і Вашого імені. Бо належати до УНСоюзу, значить належати до цього свідомого та ідейного загалу, який творить і веде наше громадське життя

ТАРЗАН, ч. 3363. На ратунок.

— Н'Кімо, яка небезпека? — спитав Тарзан, заспокоюючи маленьку мавпу.

— Жахливий демон, — закричала Н'Кіма, — нищить наш рід... бере в'язнів!

— Ти йди, Н'Кімо, — заявив Тарзан. А я піду за тобою. — Не затримуючись, маленька мавпочка і Тарзан, пан джунглів, поспішили поміж дерев.